

250 3241
250

శారద

TPLA/2013/35

[గూడూరు సంస్కృతి సమ్మేళనంవారి అష్టమవార్షికోత్సవము సంద
ర్భంలో '62 మే నెలలో నిర్వహించిన నాటకపోటీలలో ద్వితీయ
బహుమతి సందుకున్న నాటకం]

250-250

గన్నిశెట్టి వెంకటేశ్వరరావు

ఆదర్శమందిరం, విజయవాడ-2

ప్రథమముద్రణ :

ముద్రణ

అగష్టు 1962

వెంకటరత్నా ప్రింటర్స్,

వెల : రు 1-50

విజయవాడ-2

గ మ ని క :

ఈ శారద నాటకానికి సంబంధించిన అన్ని హక్కులు నావే. నా అనుమతి తీసుకోనిచే దీనిని ఎవ్వరూ ప్రదర్శించకూడదు. మరేవిధంగాను ఎవ్వరూ ఉపయోగించకూడదు. చట్టరీత్యా అది అపరాధం.

అనుమతికోరువారు నా పేరిట C/o 'ఆదర్శగ్రంథ మండలి,' విజయవాడ-2 కి వ్రాయవలెను.

గన్పిశెట్టి వెంకటేశ్వరరావు

(రచయిత)

ఆంకితం

సుప్రసిద్ధ సినిదర్శకులు, నిర్మాత
శ్రీ యల్. వి. ప్రసాద్ గారికి
గౌరవాభివందనములతో

—గన్విశెట్టి

4

9

రచయితగా నా మాట

శారదమ్మకు నిజమైన తండ్రి శ్రీ దేశిరాజు జగన్నాథరావుగారే !
నేను కేవలం దత్తతచేసుకున్నాననే చెప్పాలి

మిత్రులు జగన్నాథరావుగారు, ఈ కథను బుర్రబద్దలుచేసుకుని
అలోచించి నాకు ధారపోశారు. వారి రుణ మెలా తీర్చుకోగలను ?

అలాగే ఈ నాటకం వ్రాయటానికి నా కెంతో సహకరించిన
మిత్రులు శ్రీ బి. సాంబశివరావుగారికి, ఇంద్రకంటి వెంకటరమణమూర్తి
(ఆనాటి విజయకళాసమితి కార్యదర్శి) గారికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుకో
కుండా ఎలావుండగలను ?

ఈ నాటకాన్ని విజయకళాసమితి (డివిజనల్ అకౌంట్స్ ఆఫీసు
విజయవాడ) వారికోసం 1961 ఆగష్టునెలలో వ్రాశాను.

ఆంధ్ర నాటకకళాపరిషత్ వారు గుడివాడలో నిర్వహించిన
నాటకపోటీలలో 'శారద' ను ప్రదర్శించాలని పాపం వారి నాటకం
నాలో వ్రాయించుకున్నారు. ఎంతో శ్రమించి దీనిని ప్రదర్శనకు సిద్ధం
చేసుకున్న విజయకళాసమితివారి ఆశను నిరాశగా మార్చారు ఆంధ్ర
నాటకకళాపరిషత్తు నిర్వాహకులు.

ఆ తర్వాత వారు దీనిని అభిలభారత చేనేతసస్తాహం ఉత్స
వాలలోనూ, శ్రీరామనవమిఉత్సవాలలోనూ జయప్రదంగా ప్రదర్శించి
ప్రజాభిమానాన్ని చూరగొన్నారు.

ప్రదర్శనలు జయప్రదంకావటానికి కృషిచేసిన విజయకళాసమితి
సభ్యులకు, దర్శకత్వభారం వహించిన శ్రీ బి. సాంబశివరావుగారికి, సంగీతం
సమకూర్చిన పూజ్యులు శ్రీ వేపా నరసింహారావుగారికి నా హృదయ
పూర్వకమైన కృతజ్ఞతాభివందనలు అర్పించుకొంటున్నాను.

శారదను మీ కందిస్తున్న శ్రీ గద్దె లింగయ్యగారికి నా కృతజ్ఞ
తలు వ్యక్తంచేస్తున్నాను.

ఈ శారదవిషాదగాధను సానుభూతితో అర్థంచేసుకుని ప్రద
ర్శించవలసిందిగా నాటకసమాజాలవారిని ప్రార్థిస్తున్నాను.

మీ
గన్పితేటి

పాత్రలు

కేశవరావు : వయస్సు 50 సం ॥

రామారావు : వయస్సు 30 సం ॥

జనార్ధనరావు : వయస్సు 45 సం ॥

శేఖరం : వయస్సు 23 సం ॥

కుటుంబరావు : వయస్సు 45 సం ॥

శారద : వయస్సు 17 సం ॥

కాలం : వర్తమానం

స్థలం : కేశవరావుగారిఇల్లు

దృశ్యాలు: నాలుగు

నారద

[ఒకటవ దృశ్యము]

తెలంగాణ ప్రభుత్వం
ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం
మహారాష్ట్ర ప్రభుత్వం
కర్ణాటక ప్రభుత్వం
తమిళనాడు ప్రభుత్వం
కేరళ ప్రభుత్వం
పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వం
ఆస్సాం ప్రభుత్వం
మిజోరాం ప్రభుత్వం
నాగాలాండ్ ప్రభుత్వం
త్రిపురా ప్రభుత్వం
మణిపుర్ ప్రభుత్వం
అరుణాచల ప్రభుత్వం
హిమాచల ప్రభుత్వం
జమ్మూ కాశ్మీర్ ప్రభుత్వం
పంజాబ్ ప్రభుత్వం
హర్యానా ప్రభుత్వం
రాజస్థాన్ ప్రభుత్వం
గుజరాత్ ప్రభుత్వం
మహారాష్ట్ర ప్రభుత్వం
కర్ణాటక ప్రభుత్వం
తమిళనాడు ప్రభుత్వం
కేరళ ప్రభుత్వం
పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వం
ఆస్సాం ప్రభుత్వం
మిజోరాం ప్రభుత్వం
నాగాలాండ్ ప్రభుత్వం
త్రిపురా ప్రభుత్వం
మణిపుర్ ప్రభుత్వం
అరుణాచల ప్రభుత్వం
హిమాచల ప్రభుత్వం
జమ్మూ కాశ్మీర్ ప్రభుత్వం
పంజాబ్ ప్రభుత్వం
హర్యానా ప్రభుత్వం
రాజస్థాన్ ప్రభుత్వం
గుజరాత్ ప్రభుత్వం
మహారాష్ట్ర ప్రభుత్వం

[కేశవరావుగారి ఇల్లు. క్రింది అంతస్తులోని మధ్య హాలు. విశాలమయిన ఆ హాలులో తగుమాత్రం ఫర్నిచరు ఉంది. గోడలకు పురాణపురుషుల, జాతీయనాయకుల పటాలు, వర్ణచిత్రాలు తగిలించివున్నాయి.

ఎదురుగా ఇంటిలోనికి వెళ్లే వాకిలి వుంది. దానిపై భాగంలో మధ్యవయస్కురాలయిన స్త్రీసోటో (వెద్దసైజుది) వుంది.

కుడిచేతిప్రక్కన ఇంటిలోపలిభాగానికి వెళ్ళే మరో వాకిలి. దానిప్రక్కనే మేడపైకి వెళ్ళేందుకు మెట్లు—

ఎడమప్రక్కన వీధిలోనికి వెళ్ళేందుకు వాకిలివుంది. తెరలేచేసరికి-రంగంమీద ఎవ్వరూ లేరు.

సాయంత్రం ఆరున్నర ఐవుంటుంది. దూరానుండి రేడియో మెల్లగా వినిపిస్తోంది.

ఒకనిముషం తర్వాత బయటివాకిలినుండి రామా రావు వచ్చాడు. లాయరుదుస్తులు—చేతిలో ఒకటిరెండు ఫైళ్ళు వున్నాయి. కొంచెం బొద్దుగావున్నాడు.

హలంతా ఒక్క-సారి కలయజూచి, చేతిలోని ఫైళ్ళను, తేబునుండి చాకె లెట్టవ్యాకెట్టును తీసి, దాయరుసైన వుంచి సరాసరి మేడపైకి వెళ్ళిపోయాడు.

కొన్నిక్షణాల తర్వాత, కుడిప్రక్క వాకిలినుండి కేశవరావుగారు వచ్చారు. చెమటతో తడిసిన బనీను, పైకి మడిచి కట్టిన ధోవతి, టవలుతో చెమట తుడుచుకుంటూ వచ్చాడు. ఎదురుగావున్న తలుపు తెరుచుకుని లోనికి వెళ్ళిపోయాడు.

కొన్నిక్షణాలు నిశ్శబ్దంగా గడచిపోయినయ్య.

తర్వాత, మేడపైనుండి రామారావు, మధ్యవాకిలి నుండి కేశవరావుగారు ఒకేసారి వచ్చారు. రామారావు మామూలు నుస్తులో వున్నాడు.. కేశవరావుగారు లాల్చీ తొడుక్కుని వున్నారు.]

కేశ : ఎంతసేపవుతోంది నువొచ్చి?

రామా: ఇంతకుముందే. ఇవ్వాళొక కేసు జడ్జిమెంటురది. అందుకనే కొంచెం ఆలస్యమయింది.

కేశ : (పడకకుర్చీలో జారబడ్డాడు.)

రామా: (డ్రాయరు ప్రక్కనే వున్న కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.) కమల ఉత్తరం వ్రాసింది నాన్నా.

కేశ : ఊఁ.

రామా: మీ ఆరోగ్యం జాగ్రత్తగా చూచుకోమని మరీ మరీ కోరుతూ వ్రాసింది.

(జేబులోనుండి ఇన్ లాండ్ కపరు తీసి ఆయనకు అందించాడు.)

కేశ : (చిరునవ్వుతో) పిచ్చిపిల్ల! (ఉత్తరం ఎదువుకుంటున్నాడు.) బాబు ఊకొడుతున్నాడటకోయ్!

రామా: మంచిరోజు చూచుకుని వచ్చేయ్యమని రాద్దాం
నాన్నా.

కేశ : బలేవాడివిలే! పిల్లతల్లి నోడెవ్వరూ లేకుండా ఎలా
వస్తుంది! ఎవరమో ఒకరం వెళ్లి తీసుకురావాలి
గాని.

రామా: వాళ్ళవాళ్ళేవరో ఒకరు వస్తారుగా వెంట!

కేశ : అయినా మనం వెళ్ళి తీసుకరావటం బాగుంటుంది
రా రామం. కొంచెం తీరుబడిచూచుకుని వెళ్ళి
రాకూడదూ నువ్వు?

రామా: ఈ నెలంతా బిజీగానేవుంటుంది. ఎలా వెళ్ళటం?

కేశ : ఏదో ఒకరోజు వీలుచూచుకుని వెళ్ళాలి మరి;
తప్పేదేముంది! (కొంచెమాగి) నాకు బాబు కళ్ళ
ల్లోనే ఆడుతున్నాడురా!

రామా: (నవ్వుతూ) నాకు మాత్రం!

కేశ : శారద సరేసరి; రోజూ గోలే! (ఉత్తరం రామా
రావుకు అందించాడు.)

రామా: ఆ, ఇంట్లో ఎవ్వరూ కనిపించరేం?

కేశ : ఎవరున్నారు కనిపించటానికి! వంటావిడకు జ్వరం
తగిలిందట. రాలేసని కబురుపంపించింది. సరే,
నరిసన్న కూతురువద్దకెళ్ళి యింకాతిరిగి రాలేదుగా!

రామా: మరి ఈపూట వంటా ... అదీ ... ?

కేశ : ఎలాగో ఒకలా నేనే పూర్తిచేశానీ!

రామా: మీరా! హోటలునుండి కేకియిచ్చి తెప్పించి
కుంటే పోయేదిగా?

కేశ : ఆ హోటలుతిండి మరీ అధ్వాన్నంకదట్రా! శారదకు అసలే సయించదు.

రామా : శారద! మీరు శారదవిషయంలో మరీ ఇదిచూపకండి నాన్నా! మీగారాబం దాన్ని పాడు చేస్తోంది.

కేశ : (సన్నగా నవ్వాడు.) దానిమొహం! చిన్నతనం కదట్రా!

రామా : అలాఅని సరిపెట్టుకుపోతుంటే దానిబాధ్యతల నది తెలుసుకునే దెప్పుడు?

కేశ : ఆఁ, వయసాచ్చినకుందికీ అదే తెలుసుకుంటుందిలే! అయినా యింకెంతకాలం! రెండేళ్ళు మహావుంటే, ఆ తర్వాత దానిదారి నది పోక తప్పదుగదా! (చివరిమాటకు గొంతులో జీరవచ్చింది.)

రామా : వెళ్ళినచోట దా న్నది సమర్థించుకోగలగాలిగా?

కేశ : (సన్నగా నవ్వి లేచాడు) రామం! కనీసం వయసులోనైనా నీకన్నా పెద్దవాడినిరా!

రామా : (దెబ్బతిన్నాడు.) నాన్నా! మీ రలా ఫీలయితే నే నేం చెప్పగలను? శారదపైనున్న ప్రేమతో మీ కర్తవ్యాన్ని కొంచెం విస్మరించి, దానిని పెంచాల్సిన పద్ధతుల్లో పెంచలేకపోతున్నారని నాభావం.

కేశ : నువ్వు చెప్పింది తప్పుగా భావించటంలేదురా! కాని... కాని, దానిరెండవ ఏడు వెళ్ళకముందే మీ అమ్మ పోయింది. ఆనాటినుండి మీకు తల్లి తండ్రీ అన్నీ నేనే అయ్యాను. (ఆగి) తల్లి లేని పిల్లల మనస్తత్వం..... ఎలావుంటుందో నాకు తెలుసు.

అది చాలా సున్నితం! ప్రతి చిన్నవిషయంలోను మీ టెక్కడ బాధపడిపోతారోనని, అతిగారా బంగా మిమ్మల్ని పెంచుకొచ్చాను. నువ్వు శారద కన్న పెద్దవాడివి. కనకనే నీకు బాధ్యతలంటే కొంచెం తెలుసు. కాని శారద—అది పసికందు. అభం శుభం తెలియని వయసు, మనసు దానివి! అతిసున్నితమైన దానిహృదయం ఏ చిన్నబాధనూ ఓర్చుకోలేదు! అందుకే దాన్ని అతి జాగ్రత్తగా పెంచుకొస్తున్నాను. (Apause) అస లీస్థితిలో నేనూ లేననుకో!

రామా: నాన్నా!

కేశ : ఆ, మాటవరసకేలే! అప్పుడు శారదవిషయంలో నాలాగే, నాకన్న అధికంగానే ప్రవర్తించివుండే వాడివి నువ్వు!

రామా: (సాలోచనగా) ఔనేమో (కాస్తాగాడు) కాని,.... అతిగారాబంతో అదెందుకూ పనికిరాకండాపోతుం దేమోనని నా భయం. అందుకనే కొంచెం కటు వుగా ప్రవర్తించుతూంటాను. అంతేకాని...

కేశ : (చిరునవ్వుతో) కాని, నాకు తెలీదట్రా! శారద పైన నీకు నాకన్నా ఎక్కువ మమకారం! నీ మన సెలాంటిదో నాకు తెలీదా! (క్షణం నిశ్శబ్దం)

రామా: (వీధివాకిలివైపుచూచి) ఇప్పుడు ఏడున్నర కావొ స్తోంది. శారద ఇంతవరకూ రాలేదు చూడండి. వయసొచ్చిన పిల్ల ఇంతసేపు బయటతిరగటం...

కేశ : వస్తుందిలే! నాకు చెప్పే వెళ్లింది. ఎవరో స్నేహితురాలి ఇంటికి వెళ్లొస్తానంటే, సరే వెళ్లిరామ్మా అని నేనే పంపాను.

రామా : (లోలోపలే నవ్వుకున్నాడు.)

కేశ : (తేబిల్ పైన దేనికోసమో వెదకుతున్నాడు.)

రామా : (దగ్గరగా వచ్చి) దేనికోసం?

కేశ : ప్రొద్దున... సుందరాకాండ యిక్కడ పిట్టినట్టుగుర్తు.

రామా : (ద్రావరుసారుగు లాగి పుస్తకం వెదకి యిచ్చాడు.)

కేశ : (పుస్తకంతీసుకుని మేడపైకి వెళ్ళబోతూ ఆగాడు) రామం!

రామా : (దగ్గరగా వెళ్ళాడు.)

కేశ : శారద వస్తే.... దాన్నేమీ అనబోకు. అది....

రామా : (నవ్వుతూ) సరేలే నాన్నా.

కేశ : (పైకి వెళ్ళాడు)

రామా : (కుర్చీలో కూర్చుని ఫైలు తిరగేస్తున్నాడు)

[బయటనుండి శారద వచ్చింది. సన్నగా, ఎర్రగా వుంది. కళకళలాడే ముఖం. హుషారుగా వచ్చి రామా రావును చూడగానే టక్కున ఆగిపోయింది. తన మలానే నిలబడి, పిల్లలా అడుగులేస్తూ మధ్యవాకిలివేపు నడిచింది. లోనికి వెళ్ళబోతుండగా—]

రామా : శారదా! (ఆమెవేపు చూడకుండానే పిలిచాడు.)

శార : (ఆగిపోయింది.)

రామా: ఎక్కడి కెళ్ళా వింతవరకూ?

శార : ....

రామా: నిన్నుకదూ అడిగేది?

శార : మరి .... సుమతి.....

రామా: సుమతి?

శార : సుమతికి వంట్లో బాగుండలేదంటేను.....చూసి
వద్దామని....వెళ్ళాను.

రామా: ఏ సుమతి?

శార : అదే....మన మూర్తిగారి...

రామా: వాళ్లు ఊరికెళ్ళి మూడురోజులయిందిగా?

శార : (ఏదో అనబోయింది. కాని నోరు పెగలేదు.)

రామా: ఊరి, అబద్ధాలుకూడా మొదలుపెట్టావన్నమాట?

శార : అది కా దన్నయ్యా....మరే....

రామా: మట్లాడకింక. రేపట్నుండి యిల్లుకదులు, నీపని
చెబుతా!

శార : (తల వొంచుకొని నిలబడింది)

రామా: ఇన్నేళ్లొచ్చినా జ్ఞానంరాకపోతే ఎలా? ఈడొచ్చిన
పిల్లవే! నీ ఇష్టమొచ్చినట్లు తిరగడమేనా ప్రాద్దు
పోయేవరకు!

శార : (కళ్ళు తుడుచుకుంది)

రామా: చేతికందిన పిల్ల వుండగా, నాన్న చెయ్యికాల్చు
కుని మనకు వండిపెట్టాలా? ఒక్కపూట వంట
మనిషి రాకపోతే వంటచెయ్యలేవు?

శార:(ఏడుపుగొంతుకతో)వంటమనిషిరాదనినా కేం తెలుసు?

రామా: నీ కేదీ తెలియదు. తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తేగా తెలిసేది! అన్నీ తెలుసుకోవటం అవసరమనే చెబుతోంది.

శార : రేపట్నుంచి వంట నేనే చేస్తానే.

(విసురుగా లోని కెళుతోంది.)

రామా: (ద్రామరుమీదవున్న చాక్ లెట్ ప్యాకెట్ తీసి) ఇవి తీసుకెళ్లు.

శార : (ఆగి చూచింది. మంతుగా—) నా కేమీ అఖిలేదులే. (వెళ్ళబోతుంది.)

రామా: (తీవ్రంగా) శారదా!

శార : (ఆగింది)

రామా: తీసుకో ముందు.

శార : (భయంగా వొచ్చి ప్యాకెట్ తీసుకుంది)

రామా: నాన్న మేడమీదున్నారు.

[తను మధ్యవాకిలినుండి లోనికి వెళ్లిపోయాడు]

శార : హమ్మయ్య! (గట్టిగా శ్వాసలాగి వదిలింది. తన ముగి మేడపైకి వెళ్ళబోతుండగా, కేశవరావుగారే దిగి వస్తుండటం చూచి ఆగిపోయింది)

కేశ : ఎంత సేపయిందమ్మా వొచ్చి?

శార : (కోపాన్ని నటిస్తూ) ఇప్పుడే.

కేశ : (తల నిమురుతూ) పిచ్చితల్లీ!

శార : (విదిలించుకుని దూరంగా జరిగింది)

కేశ : ఏమిటమ్మా కోపం?

శార : మేటిసీకి వెడతానని నీతో చెప్పివెళ్ళలా?

కేశ : అవును.

శార : అన్నయ్యతో సర్ది చెబుతానన్నావుగా మరి ?

కేశ : పక్కబజారులో స్నేహితు రాల్సి చూట్టానికెళ్ళా
వని చెప్పానుగా !

శార : రాగానే అన్నయ్య చెడామడా తిట్టాడు మరి ?
(బుంగమూతి పెట్టింది.)

కేశ : (నవ్వుతూ) సినిమాకు వెళ్ళినదానివి ఇంత ఆల
స్యంగా రావటం దేనికి చెప్పు ? వెంటనే
వోచ్చేస్తే బాగుండేదిగా !

శార : దారిలో ఇంకో అమ్మాయి కలిసి పార్కుకి లాక్కె
ళ్ళింది - అదీ తప్పే ! అయినా అన్నయ్యది మరీ
విచిత్రంలే నాన్నా ! అయినదానికి కానిదానికి
తిడుతుంటాడు !

కేశ : (దగ్గిరగా వచ్చి పైన చెయ్యి వేశాడు.) అన్నయ్య
కోప్పడేది నీ మంచికే నమ్మా !

శార : (విసురుగా) ఉహ్హ్హ !

కేశ : వయసాచ్చిన పిల్లవు. ప్రొద్దుపోయేవరకూ తిర
గటం మంచిది కాదుగదమ్మా ! అందుకే కోప్పడు
తాడు వాడు.

శార : నువ్వు అన్నయ్యకు తాళ మేస్తున్నావన్నమాట !
సరేలే.

[చివ్వున లేచి లోనికి వెళ్ళబోయింది.]

కేశ : (హ్లాకుని) ఇంతమాత్రానికే కోప్పడుతుంటే
ఎలా తల్లీ !

శార : అంతేలే ! (లోనికి వెళ్ళిపోయింది.)

కేశ : తల్లీ ! [రెండడుగులువేసి ఆగిపోయాడు. మధ్య వాకిలి పైభాగంలోవున్న శారదతల్లిభాటో దగ్గరగా వెళ్ళి, భాటోలోనికి చూస్తూ] లక్ష్మీ ! చిట్టి తల్లి చూశావా ఎంత పెంకిగా తయారయిందో! నువ్వుంటే ఎంత మురిసిపోయేదానివో నీ తల్లిని చూచుకుని ! [కళ్ళు చెమ్మగిల్లినయ్.]

[బయటనుండి జనార్ధనరావుగారు వచ్చారు. చేతిలో బేగ్ వుంది. బలిష్టమయిన శరీరం. నవ్వుతూవుండే మొహం.]

జనా (వస్తూనే) ఏంరా కేశవా ! కులాసాగా వున్నావా ! [బేగ్ ఒక ప్రక్కన పెట్టాడు.]

కేశ : (చూచి సంతోషంగా) ఏవోయ్ జనార్ధనా ! ఇన్నాళ్లకు గుర్తొచ్చానటా ! (వెళ్ళి కొగలించుకున్నాడు.)

రామా : (లోపలినుంచి వచ్చాడు.) ఎవరు ? జనార్ధనం మామయ్యా ! నమస్కారం మామయ్యా !

జనా : ఏవోయ్ రామం ! తండ్రివయ్యావు కాఁవాలు ! పిల్లా తల్లీ ఊమమేగా ?

రామా : ఆ, రండి కూర్చోండి.

జనా : సర్లే. అదీ నువ్వే చెప్పాలా ! కూర్చోక నిలబడే వుండడానికి నేనేమయినా కొత్తమట్టాన్నా ?

[ముగ్గురూ కూర్చున్నారు. కేశవరావు, జనార్ధన

రావుగారు ఒకరిదగ్గరగా ఒకరు కూర్చున్నారు. రామా రావు కొంచెం ఎడంగా కూర్చున్నాడు.]

కేశ : అంతా బాగున్నారా ఇంటిదగ్గర ?

జనా : నిశ్చేషంగా వున్నారు. అన్నట్లు-నీ అల్లుడు బి. ఎ. ఫస్టు క్లాస్ లో ప్యాసయ్యాడురా కేశవా !

కేశ : అలాగా, చాలా సంతోషం.

రామా : మీరు వచ్చారంటే ఏదోఒక శుభవార్త మోసు కొస్తారని నాకు తెలుసుగా ! (నవ్వాడు)

జనా : ఆఁ. ఇంతకీ మా కోడలుపిల్ల ఎక్కడ ?

[బేగ్ తెరచి. బిస్కట్ ప్యాకెట్, పూలపొట్లం తీశాడు.]

రామా : బిస్కట్లు తెచ్చారు ! మా ఇంట్లో చిన్నపిల్లలెవరున్నారు మావయ్యా ?

జనా : అదేమిటి రామం అలా అంటావ్, మన శారద వుందిగా !

[అంతా నవ్వుకున్నారు.]

జనా : సరే, శారద ఎక్కడ ?

రామా : శారదా ! శారదా ! (మధ్యవాకిలివరకూ వెళ్లి పిలిచాడు.)

శార : [లోపలనుండే] వస్తున్నా అన్నయ్యా ! (వచ్చింది.)

జనా : ఏం కోడలుపిల్లా, బాగున్నావా ?

శార : ఆయనవంక చూచి, సిగ్గుతో తురుస లోనికి వెళ్ళిపోయింది కుడిపక్క వాకిలిలోనుండి.]

జనా : ఓయ్ ఓయ్ ! శారదకు సిగ్గుకూడా తెలిసిందే !

కేశ : కాక ? ఎల్లకాలం చిన్నపిల్లగానే వుండిపోమ్మ
న్నావా ఏం ?

జనా : ఏమోలే ! నీ పెంపకం చూస్తుంటే నీతోపాటు
మాట్లాడా శారదవయసు తెలియకండాపోతోంది.

[నవ్వులు.]

రామా : శారదా ! భోజనాల ఏర్పాట్లు చూడు.

[కేకవేశాడు.]

జనా : ఉండవోయ్. అప్పుడే తొందరేమిటి ? నీ కంత
ఆకలిగావుంటే నువ్వు ముందు భోంచెయ్.
తర్వాత మేం కూర్చుంటాం.

రామా : సరే, మీరు మాట్లాడుతూవుండండి. [ఫైలు
తీసుకుని మేడపైకి వెళ్ళబోయాడు.]

జనా : రామం !

రామా : (ఆగాడు.)

జనా : అరంటుపనులేమీ లేవుగా ?

రామా : అంత అరంటుమీ లేదులే. దేనికి ?

జనా : ఐతే కూర్చో. మీ అయ్యా కొడుకులతో
కొంచెం మాట్లాడాలి,

రామా : (దగ్గరలో నిలబడ్డాడు.)

కేశ : ఏమిటా జనార్ధనా ! కొత్త పద్ధతిలో మాట్లాడు
తున్నావు ?

జనా : అవునోయ్ ! మీ సంగతి తేల్చుకోవడానికే
వచ్చాను.

కేశ : ఏమిటోయ్ !

జనా : (గొంతుసవరించుకుని) ఆఁ, అదే చెబుతున్నాను.
(నస్యంపట్టు పట్టి, ముక్కు తుడుచుకుని) చూడు
రామం !

రామా : ఏం మామయ్యా ?

జనా : అదేమిటి నిలబడేవున్నావ్ ? కూర్చో మరి.

రామా : (కూర్చున్నాడు.)

జనా : చూడు రామం ! నేనూ మీ నాన్న ఏఘడియలో
కలిశామోగాని, ఆనాటినుండి ఈనాటివరకూ
ఒక్క ప్రాణంగా వుంటున్నాం నీకు తెలుసుగా ?

రామా : అబద్ధమేముంది ?

కేశ : (చిరునవ్వు నవ్వాడు.)

జనా : అవునా ! మీ అమ్మవున్నప్పుడే మేం నలుగురం
కలిసి ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాం. నువ్వు చిన్నవా
డివిగా వున్నప్పుడు. ఏమిటంటే - మాకు ఆడపిల్ల
పుడితే నిన్ను మా అల్లుడిగా చేసుకోవాలని.
(నిట్టూర్చి) సరే, భగవంతు డా అదృష్టాన్ని
దూరం చేశాడనుకో. తర్వాత సూర్యం పుట్టాడు.
అప్పుడు, ఈ ఇంట్లో ఆడపిల్ల పుడితే, ఆ ఇంటి
కోడలు కావాలని తీర్మానించుకున్నాం. దైవాను
గ్రహంవలన శారద పుట్టింది. పుట్టగానే సూర్యం
పెళ్ళాం అని ముద్రవేశాం.

రామా : ఈ ఉపోద్ఘాతమంతా ఏమిటి మామయ్యా !
(నవ్వాడు.)

జనా : చెప్పనియ్యవోయ్ మరి ! మా ముసలివాళ్ళ మాటలు మీకు సోదిలా కనిపిస్తాయ్ !

రామా : ఏమిటి మావయ్యా ! మరి పండుముసలివాడిలా మాట్లాడతారు !

జనా : కాదటోయ్ మరి ! అసలువిషయం — మన దురదృష్టంకొద్దీ మీ అమ్మగారు పోయారనే చింత తప్ప, తతిమ్మా వ్యవహారాలన్నీ సజావుగానే వున్నాయ్ గదా ! సూర్యంకూడా ఏదో ఫర్వాలేదనే స్థితికివచ్చాడు. శారదకూ వయసొచ్చింది.

[ఆయన చెప్పదలచుకున్నది బోధపడిందన్నట్లు సన్నగా నవ్వుకున్నాడు రామారావు. కేశవరావు కళ్ళవెంట ఆనందబాష్పాలు రాలినయ్.]

జనా : కాబట్టి, ఈ నెలలోనే వాళ్ళిద్దరికీ ఆ ముడిపెట్టె అందరికీ తేలికగావుంటుంది. మీ అత్తయ్యా నేనూ ఆమాట అనుకున్నాం నిన్నరాత్రి. వెంటనే నన్నిక్కడికి తరిమిందనుకో. నాన్నవిషయంలో ఆయన్ని అడగాల్సిందేమీ వుండదు. పోతే, నీ అభిప్రాయం... నువ్వు తథాస్తు అంటే...

రామా : ఏమిటి మావయ్యా! వింతగా మాట్లాడుతున్నారు. పెద్దవాళ్లు మీరుండగా మధ్య నున్న అడగడమేమిటి? మంచో చెడో మీరు నిర్ణయించినదానికి నేను కాదంటానా ? అయినా సూర్యం నాకు పరాయివాడా! మీ ఇష్టప్రకారం కాని వ్వండి.

జనా : నువ్వలా అంటావని నాకు తెలుసులేవోయ్
అల్లుడా ! కాని, నువ్వు చిన్నవాడివి చితకవాడివి
కాదుగా! అందుకనే నీతోకూడా ఒకమాట అంటే
పోతుందిగదా అని. సరే, నీవిషయం ఐపోయింది....
ఇక మా కేశవుడు.... [నవ్వుతూ] మా ఇద్దరిమధ్యా
ఎగ్రిమెంటేగా ఇది ! ఇహ పోతే శారద... దాని
ఇష్టంకూడా తెలుసుకుంటే....

రామా : మీది మరీ చాదస్తం. దానిమొహం, దాన్నడ
గటమేమిటి?

జనా : అలా అనకోయ్. వెనుకటిగోజులా యివి ? పిల్ల
నడక్కుండా పెళ్ళెలా చేస్తాం ?

కేశ : నోరుమూసుకోరా. మరీను; నీకు మతేమయినా
పోతోందేమిటి? చిన్నపిల్ల దాని కేంతెలుసు దాని
మొహం. అయినా సూర్యం దానికి కొత్తా ?

జనా : ఎందుకయినా మంచిది. దానిచెవినికూడా వేసి...

కేశ : నీమొహం! ఊరుకోరా యిక.

జనా : ఆహా....మర్యాదకోసమే ఒకమాటు. ....

కేశ : ఐతే నీకొడుకు నడిగే వచ్చావా మరి?

జనా : ఆఁ, వాడిమొహం. వాడేంచెబుతాడు? అయినా
నామాట కెదురుచెబటం ఏనాడూ లేదుగా మా
వాడు.

కేశ : ఐతే, నాపిల్లనా నామాట వినకండాపోయేది ?

జనా : ఓరి నీదుంపతెగ, కొట్టావే దెబ్బ !

[ఇద్దరూ పగలబడి నవ్వారు. రామారావుకూడా కలిశాడు.]

జనా : సరే, ఐతే రేపే ముహూర్తం పెట్టిద్దాం.

కేశ : అలాగే.

రామా : సరే. భోజనాలకి లేవండి.

కేశ : జనార్ధనం ! మీ రిద్దరూ భోంచెయ్యండి.

జనా : నురి నువ్వు?

కేశ : నేనిప్పుడు భోంచెయ్యలేను.

రామా : అదేమిటి!

కేశ : సంతోషంతో నాకు కడుపునిండిపోయిందిరా. నేను కొంచెం ఆగాక తింటాను. మీరిద్దరూ కాని వ్వండి.

రామా : లేండి మావయ్యా-శారదా ! [అంటూ లోనికి వెళ్ళాడు కుడిప్రక్కవాకిలినుండి.]

కేశ : లే జనార్ధనం.

జనా : నువ్వు ఆగమన్నా ఆగలేనులే. ఆకలి దహించేస్తోంది.

[బాగ్ తీసుకుని లోనికి వెళ్ళబోయి, ఆగి టీపాయ్ పైనవున్న బిస్కట్ ప్యాకెట్, పూలు తీసుకుని వెళ్ళాడు రామారావు వెళ్ళినవేపుగా.]

కేశ : [భార్యఫూట్లోకి ఎదురుగా నిలబడి] లక్ష్మీ, నీ చిట్టి తల్లి పెళ్ళికూతురవబోతోంది. ఇవ్వాళ ఎంత మంచిరోజు ! కాని, నువ్వు... నువ్వు...

[గొణుక్కుంటూ నిలబడి ఆఫాటోలోనికి చూస్తూ నిలబడి పోయాడు.]

చిట్టితల్లికి ఆ ముచ్చటకాస్తా తీరిపోతే శారదను శాంతమ్మ, జనార్ధనంల చేతుల్లో పెడితే, నాకు ఏ దిగులుండదు లక్ష్మీ!

[వంటయింటినుండి శారద వచ్చింది. ఆయన గమనించ లేదు.]

శార : (దగ్గరగా వెళ్ళి) నాన్నా !

కేశ : [తృల్లిపడ్డాడు] నువ్వా తల్లీ! వడ్డన చెయ్యకండా యిలా వచ్చావేమమ్మా?

శార : మామయ్య ఊరికే చతురాడుతుంటాడు. నాకు సిగ్గేస్తుంది. అందుకని అన్నీ దగ్గరపెట్టి వచ్చే శాను.

కేశ : పిచ్చిపిల్ల ! (దగ్గరకు తీసుకుని తలనిమిరాడు.) ఇలా కూర్చో తల్లీ. నీ కొక మంచికబురు చెప్తాను.

[ఇద్దరూ సోఫాలో కూర్చున్నారు.]

శార : (కూర్చుంటూనే) ఏమిటి నాన్నా, అంత మంచి కబురు ?

కేశ : ఆ—ఇప్పుడు జనార్ధనం మామయ్య ఎందుకొచ్చాడో తెలుసా ?

శార : చూసిపోవటానికే.

కేశ : ఊహించు :

శార : మరి ?

కేశ : మామయ్య నీ పెళ్ళివిషయం మాట్లాడటాని
కొచ్చాడమ్మా !

శార : ఘో నాన్నా ! నువ్వు మరీను.

కేశ : ఎగతాళికాదమ్మా. నిజం చెబుతున్నాను, బిట్టు.

శార : (ఆమెముఖంలో అకస్మాత్తుగా మార్పువచ్చింది.)

కేశ : (తన ధోరణిలోనే) సూర్యంబావ బి. ఎ. ఫస్ట్
క్లాసులో ప్యాసయ్యాడట. అందుకని, ఈనెల
లోనే మీ ఇద్దరికీ పెళ్ళికెయ్యాడట. నాన్నాడు
మామయ్య.

[నవ్వుతూ ఆమెమొహంలోనికి చూశాడు.
ఆమెలో ఉత్సాహం లేకపోవటం చూసి ఆశ్చర్యపడ్డాడు
క్షణనూగి-)

కేశ : అమ్మా ! శారదా !

శార : (త్రుళ్ళిపడింది.) ఆ..

కేశ : అలా వున్నావేం ?

శార : ఏ—ఏం లేదు.

కేశ : అత్తవారికింటి పెడితే నేను గుర్తుంటానా తల్లీ ?

శార : (సమాధానమివ్వలేదు.)

కేశ : (ఆమెముఖంలోనికి చూశాడు. ఆమెధోరణి అర్థం
కాలేదు.) అమ్మా ! (తలనిమిరాడు.)

శార : లేచి నిలబడింది.)

కేశ : (అనుమానంవేసింది.) లేచావేం ?

శార : తలనొప్పిగావుంది. పండుకోవాలి.

కేశ : (లేచి) ఇప్పుటివరకూ బాగానే... ..

శార : (లోనికి వెళ్ళటాని కుప్రకమించింది)

కేశ : (ఆమెననుసరిస్తూ) రేపే లగ్నాలు పెట్టించాలనుకుంటున్నాము. నీ కీష్టమేనా మరి ?

శార : ...

కేశ : నాదగ్గర సిగ్గేమిటి తల్లీ ! చెప్పమ్మా ? (గడ్డం పట్టుకుని అడిగాడు.)

శార : అంత తొందరేమొచ్చింది నాన్నా ? (మనిషి గంభీరంగా మారిపోయింది.)

కేశ : అదేమిటి తల్లీ ! ఈడొచ్చిన పిల్లవు ! ఇంకెన్నా భాగుతాం ?

శార : ఇప్పుడు ....

కేశ : చెప్పమ్మా ?

శార : నాకు వెళ్ళొద్దు నాన్నా.

కేశ : (మాట తగలినట్లయింది.) శారదా !

శార : అవును నాన్నా. మీరు తొందరపడి ప్రయత్నాలు చెయ్యకండి.

కేశ : అమ్మా !

శార : నా వివాహం ప్రపంచంలో నే నేమీ నిర్ణయించుకోలే దింకా.

కేశ : (క్షణంసేపు సబుడెపోయాడు. తేరుకుని) నిర్ణయించుకోవటాని కేమాందమ్మా ? సూర్యంబాప నీకు కొత్తవాడుకాదుగా ?

శార : (ఆలోచిస్తూ నిలబడింది.)

కేశ : (దగ్గరగా వచ్చి భుజంమీద చెయ్యి వేశాడు.)

చూడు తల్లీ ! నాకు పెద్దతనం వచ్చేసింది. ఏనిము
షాన ఎలావుంటుందో తెలియదు.

శార : నాన్నా !

కేశ : మీ అమ్మను నువ్వెరుగవు. ఊహవచ్చినదగ్గ
ర్నుండి నా చేతులమీదనే పెరిగావు. నా కళ్ళ
ముందే ఆ కాస్త ముచ్చట జరగాలని నా మనసు
తహతహలాడుతోంది. నా మాట విను తల్లీ !

[శారద ఏదో చెప్పాలనుకుని చెప్పలేకపోతోంది.]

కేశ : తల్లీ !

[రామారావు, జనార్ధనం లోపలనుండి వచ్చారు.]

జనా : తండ్రి కూతుల్లిదర్దూ ఏదో రహస్యం మాట్లాడు
కుంటున్నారలాగుంది. మనం పైకి వెడదాం పద
వోయ్ రామం.

కేశ : అబ్బే ! మామూలు కబురే, రండి.

జనా : వద్దులే. కాస్త చల్లగాలి మెయ్యాలిలే. పద
రామం.

[ఇద్దరూ మేడపైకి వెళ్లిపోయారు.]

కేశ : (శారద దగ్గరగా వెళ్ళి) నీ సందేహమేమిటి
చెప్పమ్మా ? నాదగ్గర కాకుంటే ఇంకెవరి దగ్గర
చెబుతావు ? చెప్పు తల్లీ !

శార : నాన్నా ! (కంతం రుద్దమయింది.)

కేశ : తల్లీ !

శార : సూర్యంబావను నేను చేసుకోను నాన్నా .

కేశ : (నిశ్చేష్టుడయ్యాడు) ఏమిటమ్మా నువ్వనది !?

శార : నిజమే నాన్నా.

కేశ : ఎందుకని శారదా ?

శార : ....

కేశ : చెప్పమ్మా, సూర్యానికి లోతుమిటి ? చదువు, సంస్కారం, అందం చందం అన్నీ వున్నవాడు, బహు యోగ్యుడు. పైగా మనకు బాగా కావలసినవాడు

శార : కాదనటంలేదు నాన్నా.

కేశ : మరి నీ అభ్యంతరమేమిటి ?

శార : ఎన్నివున్నా నా మనసుకు నచ్చాలిగా నాన్నా !

కేశ : అతనిలో ఏదయినా లోటుంటేగా నీకు నచ్చకపోవటానికి ?

శార : నే నతన్ని ప్రేమించటంలేదు. ప్రేమలేని దాంపత్యం ఎలా కుదురుతుంది నాన్నా ?

కేశ : శా...ర...దా ! మువ్వ...నువ్వేనా మాట్లాడుతోంది !

శార : నాన్నా !

కేశ : (సోఫాలో కూలబడిపోయాడు.)

శార : (కొంచెందూరంలో నిలబడివుంది.)

కేశ : (క్రుంగిపోతూ) నీ బాగోగులు నాకన్నా ఆలోచించేవాళ్లెవరమ్మా ఈ ప్రపంచంలో ! నీకు మంచిజరగని పని నీతండ్రి ఏనాడూ చెయ్యలేదు. శారదా! (లేచాడు.) నామాట కొంచెం వినమ్మా. జనార్ధనం మావయ్య మన కెంత కావాల్సిన

వాడో నీకు తెలియండికాదు. నీవు పుట్టగానే నిన్ను సూర్యం భార్యగా అనుకున్నాం మేమంతా. మా నిర్ణయా లెలావున్నా సూర్యం నీకు అన్నివిధాలా తగినవాడు. అదీగాక, తల్లిలేని పిల్లవు, నిన్ను శాంతమ్మచేతిలో పెడితే, నాకు ఏ దిగులూ వుండదు. అన్ని విషయాలు ఆలోచించే ఈ నిర్ణయానికి రావటం జరుగుతోంది ఇప్పుడుకూడా. నువ్విలా అంటావని కలలోకూడా ఊహించలేదు శారదా!

శార : ఓమించు నాన్నా. ఈ విషయంలో నీమాట కాదనక తప్పటంలేదు.

కేశ : నువ్వెందు కిలా అంటున్నావో అర్థంకావటం లేదు శారదా! నీమనసులో వున్న దేమిటో చెప్పు?

శార : (ఏదో చెప్పాలని ప్రయత్నం. కాని చెప్పలేక పోతోంది.)

కేశ : (బుజ్జగింపుగా) చెప్పమ్మా?

శార : ఇప్పుడు నేనేమీ చెప్పలేను. నన్నేమీ అడగొద్దు నాన్నా!

కేశ : చెప్పకపోతే నీ మనస్సులోవున్న దేమిటో నా కెలా తెలుస్తుంది?

శార : ఈ వెళ్ళిమాత్రం నేను చేసుకోను. అంతకన్నా ఇప్పుడేమీ చెప్పలేను. నన్ను బలవంతంచేసి లాభంలేదు.

[రామారావు వస్తున్నాడు. మెట్లపైనుండి శారద చివరిమాటలు విన్నాడు. కోపంతో ఏదో అనబోయాడు. కాని, తమాయించుకుని అలానే నిలబడి వున్నాడు.]

కేశ : (నిరాశగా) జనార్ధనం ఎంతో సంతోషంతో వచ్చాడు; వాడి కీకబు రెలా చెప్పగలను? మనం కట్టుకున్నవన్నీ గాలిమేడలే, వెళ్ళిరా జనార్ధనం అని ఎలా చెప్పను?

శార : (దగ్గరగా వచ్చి) బాధపడకు నాన్నా. మావయ్య మంచివాడు, చెబితే అర్థంచేసుకుంటాడు. ఎలాగో నచ్చచెప్పు.

కేశ : (బాధగా) శారదా ! నీమాటకు తిగుగులేదా?

శార : (జవాబివ్వకండా, తలవంచుకుని లోనికి వెళ్ళి పోయింది)

[కేశవరావు అలానే నిలబడివున్నాడు. కళ్ళవెంట అశ్రువులు ప్రవహిస్తున్నాయ్. దూరాన్నుండి పాట వినిపిస్తోంది.]

ఇంతేలే... .. ఋణానుబంధం... ..

ఋణానుబంధం బింతేలే....

కని పెంచిన మమకారాలే

కనుకొలుకుల రాల్చును

బాష్పకణాలు

ఎవరికి ఎవరో ఈ జగతిని

ఎరుకరాదోయ్ విధివిలాసం

ఇంతేలే ఋణానుబంధం... ..

[రామారావు ఇంతసేపు తండ్రిబాధను గమనిస్తూ నిలబడివున్నాడు. నెమ్మదిగా దిగివచ్చాడు.]

రామా: నాన్నా !

కేశ : ... ..

రామా: (నెమ్మదిగా తలెత్తి కొడుకును చూచాడు. కళ్ళ వెంట నీళ్ళు కారుతున్నాయి.)

రామా: ఏంజరిగింది ?

కేశ : ఏంలేదు.

రామా: శారద ఏమిటి అంటోంది :

కేశ : ... ..

రామా: ఏం నాన్నా ? శారద ఏమిటి అంటోంది ?

(తీవ్రంగా అడిగాడు)

కేశ : నా ఖర్మ ! (నుదురుకొట్టుకున్నాడు.)

రామా: నేను చెబితే విన్నారా నాన్నా. కొంచెం భయ భక్తులతో పెంచమని మొదటినుండి అంటూనే వున్నాను. నా మాట తేలిగ్గా తీసుకున్నారు. ఇప్పుడు చూడండి, శారద ఎలా తయారయిందో!

కేశ : (ఇంటిలోపలివేపుగా రెండడుగులు నడిచాడు.)

రామా: (తండ్రి ననుసరించుతూ) సూర్యా న్నెందుకు చేసుకోదట ?

కేశ : ఎంతడిగినా కారణం చెప్పదు.

రామా: ఊఁ. సరే, అంతా నేను కనుక్కుంటాను. మీరు పైకివెళ్ళి రెస్ట్ తీసుకోండి.

కేశ : జన్మార్థనానికి మొఖించూపట మెలా ?

రామా: మీ రేమీ దిగులుపడకండి. శారద వినాహం సూర్యంతోనే జరిగితిరుతుంది. [కఠినత్వం ధ్వనించింది.]

కేశ : (అతనిగొంతుకలోని కఠినత్వానికి భయపడ్డాడు. రెండడుగులువేసి ఆగి) రామం !

రామా: ఏమిటి ?

కేశ : దానికి నెమ్మదిగా నచ్చజెప్పు నాయనా !

రామా: అదంతా నాకు వదిలెయ్యండి. మీరు నిశ్చితంగా వుండండి.

కేశ : దానిమనసు గాయపడితే .... (దుఃఖంతో కంఠం పూడుకపోయింది.)

రామా: మీ రేమీ ఆందోళనపడకండి. అన్నీ సవ్యంగానే జరుగుతాయి. పైకి పెళ్ళిండి, మామయ్య ఒంటరిగా వున్నాడు.

[కేశవరావు నిదానంగా మేడపైకి వెళుతున్నాడు. రామారావు మెట్లకెగువవరకూ ఆయన్ను అనుసరించాడు. రామారావు ఆలోచిస్తూ కొంతసేపు అటూ యటూ తిరిగాడు. మధ్యచాకిలివరకూ వెళ్ళి, ఉదేకం లేకండానే “శారదా ! శారదా !” అని పిలిచాడు. కాస్సేపటికి శారద మధ్యచాకిలినుండివచ్చింది. తలెత్తకండా గుమ్మరిలోనే నిలబడివుంది.]

రామా: (చూచి) శారదా !

శార : (తలెత్తి చూచింది.)

రామా: ఇలా రా. రెండు నిమిషాలు సీతో మాట్లాడాలి.
రా శారదా.

శార : (వచ్చింది.)

రామా: సూర్యాన్నెందుకు చేసుకోవు? (సూటిగా అడిగే శాడు.)

శార : (కంగారుపడింది. ఏంచెప్పాలో అర్థంకాలేదు.)

రామా: చెప్పుశారదా! (తీవ్రత తగ్గించి అడిగాడు. (భయపడకు. నీ ఉద్దేశ్యమేమిటో నిశ్చయంగా చెప్పు?)

శార : (ఏదో చెప్పాలనుకుంటున్నా, మాట పెగలటం లేదు.)

రామా: (సన్నగా నవ్వాడు.) చూడు. శారదా! నీది అభం శుభం తెలియని వయస్సు! నాన్న పెంపకం నిన్ను మరీ తెలియనిదానిగా చేసింది. ఏది మంచో ఏది కాదో తెలుసుకోలేవు. ఒక్కటిమాత్రం సత్యం శారదా! మన బాగోగులగురించి మనకన్నా, మన తల్లితండ్రులకే ఎక్కువ తెలుసు. సరయినమార్గాన్ని నిర్ణయించి మనల్ని సవ్యంగా నడిపించే బాధ్యతను వాళ్ళు తీసుకోవటమే మంచిది. అందులోనూ వివాహం జీవితంలో అతిముఖ్యమైన సమస్య. ఆ విషయంలో సరైన నిర్ణయం జరక్కపోతే జీవితాలు దుఃఖభాదనాలవుతాయి. జీవితగమనంలో ప్రధానమైన మలుపు శారదా వివాహం!

(కాస్తాగాడు.)

శార : (అచేతనంగా నిలబడివుంది.)

రామా: (ఆమెకు దగ్గరగా వెళ్ళి) అందుకే మన హిందూ ధర్మశాస్త్రం పిల్లలపెళ్ళివిషయంలో సరైన నిర్ణయంచేసే బాధ్యతను తల్లిదండ్రుల కప్పగించింది. మనసులో అనేక ఆలోచనలు, కోర్కెలు వుండవచ్చు. కాని, అవి ఆచరణసాధ్యంకావు. ఉదాకంతో మనం చేసుకునే నిర్ణయాలు బ్రతుకును బాగుచేయవు. అవి బ్రతుకును మంటగలిపేందుకు సహకరిస్తయ్.

శార : అన్నయ్యా! (అస్పష్టంగా, తనలోతానే అనుకుంది.)

రామా: అవునమ్మా! నాన్నకు నువ్వంటే ఎంతప్రేమో నీకు తెలియదా శారదా! అమ్మపోయినదగ్గ నుండి తల్లి తండ్రి తనేఅయి మనల్ని పెంచాడు. మనల్ని యిగతవాళ్ళను చియ్యటానికి ఆయన ఎంతశ్రమించారో ఆలోచించు. మనపైన ప్రేమతో ఆయన ఎన్ని కోర్కెల్ని కూల్చివేసుకున్నారో! మనకు ఏబాధా కలగకుండా, కంటికిరెప్పలా కాపాడుకొచ్చారు. అటువంటి తండ్రి చేసిన నిర్ణయాన్ని అవివేకంతో మనం కాదంటే, ఆయన మన సెంత గాయపడుతుంది!

శార : (దుఃఖం న కొచ్చింది.) అ... అన్నయ్యా!

రామా: (ఆమెను ఎత్తీసుకుని) మేముంతా నీక్షేమాన్నే కాంక్షిస్తాం శారదా! నీకు మంచిదరగనిదాన్ని మేము హర్షించం. అన్నివిధాల ఆలోచించే

సూర్యంతో నీ వివాహం ఖాయంచెయ్యటం జరిగింది. దాన్ని నీవు కాదనకు.

శార : (కొంచెం ధైర్యంతెచ్చుకుని) కాని... మనసులేని వివాహం...

రామా : (తిరిగి అందుకున్నాడు.) మనసు అనేకవిధాల పరుగెత్తవచ్చు. వివేకం దాన్ని సవ్యమయిన మార్గంలోనికి మళ్ళించుతుంది శారదా! మనసును మన కనుగుణంగా మలచుకోవటం అలవరచుకోవాలి. ఈరోజు దేనిని మనసు తిరస్కరిస్తుందో రేపు దానినే గాఢంగా కాంక్షించవొచ్చు. ఈనాడు మంచిగా కనిపించిన మార్గం రేపు కంటకావృతం కావొచ్చు. (స్థాయిమార్చి) ఐనా నీ మనసేంకోరుతుందో తెలుసుకునే శక్తికూడా నీకు లేదు!

శార : అయితే...

రామా : నీలో ఏ కోర్కెలు గూడుకట్టనివ్వకు. నీమనస్సులో ఏదైనా ఆలోచనవుంటే దాన్ని పూర్తిగా చెరిపెయ్య. నీవు అనేది మరచిపోయి సర్వం నీ తండ్రిదేనని భావించు. నీ బ్రతుకునీ భవిష్యత్తునీ ఆయన చేతుల్లో పెట్టి నిశ్చింతగా వుండు. అంతా మరచే జరుగుతుంది.

శార : అలాగే నన్నయ్యా.

రామా : ఇక పెళ్ళు. (ఆలోచిస్తూ నడుస్తోంది శారద.) శారదా!

శార : (ఆగింది.)

రామా: (దగ్గరగా వెళ్ళి) నాకు ఒకమాటివ్వు శారదా.

శార : ఏమిటి?

రామా: నీపై 'నాన్నకున్న మమకారాన్ని ఆధారంగాచేసు
కుని ఆయన్ను సమాధానపర్చటానికి ప్రయత్నించ
నని నాకు మాటివ్వు. నీపైనున్న ప్రేమతో ఆయన
తాత్కాలికంగా నిర్ణయాన్ని మార్చుకున్నా, జీవి
తాంతం బాధపడతారు.

శార : సరే నన్నయ్యా!

రామా: జనార్ధనం మామయ్యకూ నాన్నకూవున్న సంబం
ధం ఎలాంటిదో నీకూ తెలుసు. ఇప్పు డీ నిర్ణయం
మారిందంటే, వాళ్ళిద్దరిమధ్యా అగాధమేర్పడు
తుంది.

శార : (భయంగా అతనివంక చూచింది.)

రామా: ఈ పెళ్ళి జరక్కపోతే నాన్న బ్రతకటం కష్టం.
జాగ్రత్త!

శార : (భయంగా) నాన్నా!

రామా: నాన్న బ్రతకాలనుకుంటే, ఈ పెళ్ళికి వప్పుకో.
[గబగబ లోనికి వెళ్ళిపోయాడు మధ్యవాకిలి తెర
చుకుని. శారద అలానే నిలబడింది ప్రతిమలా.]

శారద

[రెండవ దృశ్యము]

[అదేస్థలం. మరునాడు సాయంత్రం ఐదుగంటలకు శారద సోఫాలో కూర్చుని తీవ్రంగా ఆలోచిస్తోంది.]

ఒక్కనిముషం తర్వాత బయట వాకిలిదగ్గర చప్పుడయింది. శారద తలతిప్పి చూచింది. ఎవ్వరూ లేరు. తిరిగి తనలోకంలో తను పడిపోయింది.

కాస్తాగి నిధిలపు తెరచుకుని శేఖర్ వచ్చాడు. అందంగా అమాయకంగా వున్నాడు.

నెమ్మదిగా అడుగులేస్తూ శారదదగ్గరగా వచ్చాడు]
శేఖ : శారదా!

శార : (తృప్తిపడింది. అతన్ని చూడగానే చకితురాలయింది.) శే....ఖర్!

శేఖ : అవును, నేనే.

శార : (లేచి నిలబడి) నీ కేమయినా మతిపోయిందా? నువ్విక్కడికి....

శేఖ : ఫర్వాలేదు.

శార : వెంటనే వెళ్ళిపో.

శేఖ : ఇంట్లో ఎవ్వరూ లేరుగా?

శార : (ఆశ్చర్యంగా అతనివంతు చూచింది.)

శేఖ : ఆవిషయం తెలుసుకునే వచ్చాను. అయినా ఇక మీదట ఎవ్వరికి భయపడదలచలేదు.

శార : శేఖర్!

శేఖ : అస లీరోజు మీవాళ్ళతో మాట్లాడి మరీ పోవా లనుకుంటున్నాను. (కూర్చున్నాడు.)

శార : (భయంగా) శేఖర్! వెళ్ళిపో ముందు.

శేఖ : వెళ్ళను శారదా! (నవ్వుతూనే ఉన్నాడు.) ఇక మీదట నీ వెక్కడుంటే అక్కడే నేనుకూడా!

శార : ఎగతాళికాదు శేఖర్; నువ్వు వెళ్ళు వెంటనే.

శేఖ : నేనూ నిజమేఅంటున్నాను శారదా! (గంభీరంగా) ఇక ఎక్కడికీ వెళ్ళలేను. ఇప్పుడు నువ్వుతప్ప ఈ ప్రపంచంలో నా కెవ్వరూ లేరు.

శార : (కంగారుగా) ఏమిటిది శేఖర్?

శేఖ : అన్నిబంధాలు తెంపుకుని వచ్చేశాను.

శార : నీ మాటలు నా కేమీ అర్థంకావడంలేదు.

శేఖ : రాత్రిమానాన్నతో పోట్లాడి ఇంట్లోనుండి వచ్చేశాను.

శార : (ఆశ్చర్యంగా) రాత్రా! దేనికి?

శేఖ : మా నాన్న నా కేదో సంబంధం స్థిరపర్చి నన్ను పెళ్ళిచేసుకోమని బలవంతంచేస్తున్నాడు.

శార : (ఏదోగొణిగింది. అతనికి వినిపించలేదు.)

శేఖ : నేను అంగీకరించలేదు. దాంతో గొడవ బయలు దేరింది. మన ప్రేమవిషయం ఆయనతో చెప్పాను. ఆయన అంగీకరించలేదు. ఆయన నిర్ణయాన్ని మార్చటానికి ఎన్నోవిధాల నచ్చచెప్పినా లాభం

లేకపోయింది. ఆయన ఊరునుండి వస్తూవస్తూ ముహూర్తం కూడా పెట్టించుకువొచ్చాట్ట. ఇటు సూర్యుడటు పొడిచినా తన నిర్ణయం మారదని స్పష్టంగా చెప్పారాయన. అందుకే.... (శారదవంక చూచాడు. ఆమె ప్రతిమలా నిలబడి ఆలోచిస్తోంది.) అందుకే ఇల్లువదలి వచ్చేశాను. ఏది ఏమైనా నిన్ను పెళ్ళాడితీరాలనే నిశ్చయించుకున్నాను. అందుకనే ఇవ్వాలి మీ నాన్నగారితో మాట్లాడాలనుకుంటున్నాను. (దగ్గరగా వెళ్ళి) ఏం శారదా?

శార : (గంభీరంగా) నువ్వు చేసిందీ, చెయ్యబోయేదీ మంచివికావు శేఖర్:

శేఖ : శారదా! (ఆమెమొహంలోకి చూస్తూ) నీకోసం ఏత్యాగానికైనా వెనుకాడనని చెప్పానుగా!

శార : (తాపీగా) మీ నాన్నగారి ఇష్టప్రకారం నడచుకోవటం నీకు అన్నివిధాలా శ్రేయస్కరం శేఖర్!

శేఖ : మరోవిషయంలోనయితే అలాగేచేసివుండేవాడిని. కాని, ఇది....

శార : ఏవిషయమైనా అంతే. కన్నతండ్రికన్నా ప్రపంచంలో ఏదీ ఎక్కువకాదు. (గొంతుకలో జీరవచ్చింది.) వెంటనే వెళ్ళి మీనాన్నగారు నిశ్చయించిందని పిల్లను పెళ్ళాడు.

[ఆమె మాటల్లో సహజత్వం కనుపించటంలేదు. ఏదో బాధతో మాట్లాడుతున్నట్లు స్పష్టమవుతోంది.]

శేఖ : [దగ్గరగా వెళ్ళి ఆ మెమోహంబోనికి సూటిగా చూస్తూ] శారదా! నువ్వేనా యిలా అంటోంది? నేను వింటోంది నీ గొంతుకేనా!

శార : అవును శేఖర్! మన మంచి చెడ్డలు మనకన్నా మన పెద్దలకే బాగా తెలుస్తాయి. వాళ్ళు చెప్పినట్లు నడుచుకోవటమే మంచిది.

శేఖ : శారదా! ఏమి టీ వేదాంతం!

శార : వేదాంతం కాదు, యదార్థం. మన కీ జన్మనిచ్చి, మనల్ని ఇంతవాళ్ళను చేసిన తల్లిదండ్రులకే మన భవిష్యత్తును వదిలేద్దాం.

శేఖ : నీకు మతేమయినా చలించిందా శారదా! ఏమిటి నీ ధోరణి? (భుజాలుపట్టుకు పూపాడు.)

[శారదకళ్ళవెంట అశ్రుధారలు చూచి చకితుడయ్యాడు.]

శారదా! ఏమి టిదంతా! అసలేం జరిగిందో చెప్పు?

శార : (అతన్ని వదిలించుకుని మారంగా జరిగిపోతూ-) ఏమీలేదు. నువ్వు వెళ్ళిపో ముందు.

శేఖ : నీ బాధ ఏమిటో తెలుసుకోందే నేను వెళ్ళను.

శార : శేఖర్!

శేఖ : అవును.

శార : (కళ్ళుకుడుచుకుంటూ) మా నాన్నా వాళ్ళొస్తారు.
నువ్వు త్వరగా వెళ్ళు శేఖర్.

శేఖ : రానివ్వు. వారితో అన్నివిషయాలు మాట్లాడే
వెళతాను. [కూర్చున్నాడు]

శార : (అదరిపోయింది.) వద్దు శేఖర్, నా మాటవిను.
నువ్వు ఎవరితోనూ మాట్లాడనక్కరలేదు. నీ
దారిన నువ్వు వెళ్ళిపో.

శేఖ : ఏం?

శార : దానివలన ప్రయోజనం వుండదు.

శేఖ : నువ్వు చెప్పేదేమిటో స్పష్టంగా చెప్పు శారదా?

శార : [మాట్లాడలేదు. కుమిలిపోతుంది]

శేఖ : [లేచి దగ్గరగా వచ్చి] శారదా!

శార : నీలాగే నాకూ మరొకరితో వివాహం నిశ్చయ
మైంది శేఖర్!

శేఖ : [నెత్తిన పిడుగు పడినట్లయింది] ఆఁ! ఇది కలా
నిజమా భగవాన్! [కుర్చీలో కూలబడ్డాడు]

శార : [పొంగివచ్చే దుఃఖాన్ని ఆపుకోవటానికి ప్రయ
త్నిస్తూంది]
[కొన్నిక్షణాలు అలానే వుండిపోయా రిద్దరూ]

శేఖ : (తేరుకుని లేచి ఆ మెదగ్గరగా వెళ్ళి) ఏమిటిదంతా!
నిజమేనా?

శార : అవును. రాత్రే నా కలలు కరిగిపోతున్నవని,
ఇన్నాళ్ళూ గాలిమేడలలో కాలం గడుపుతున్నా
నని తెలుసుకున్నాను.

శేఖ : శారదా! (దుఃఖంతో కంఠం పూడుకపోయింది.)

శార : యిప్పుడు మా నాన్నావాళ్లు లగ్నం స్థిరపర్చుక
రావటానికే వెళ్ళారు.

శేఖ : నీ ఇష్టం లేకుండానేనా?

శార : నా ఇష్టాయిత్యాలతో పనేముంది?

శేఖ : ఇష్టంలేనిపెళ్ళి కెలా వప్పుకుంటున్నావు?

శార : వప్పుకోక తప్పేదేముంది?

శేఖ : ఎందుకు ఎదిరించవు?

శార : ....

శేఖ : చెప్పు శారదా... ఎందుకు ఎదిరించలేవు?

శార : లాభంలేదనే....

శేఖ : కొన్ని గంటలకాలం నీలో యెంత మార్పుతీసు
కొచ్చింది శారదా! ఇంత పిరికితనం నీలో ఎలా
ప్రవేశించింది?

శార : (మాట్లాడలేదు. ఏడుస్తూ నిలబడివుంది)

శేఖ : అసలు నిజంగా నువ్వు నన్ను ప్రేమిస్తున్నావా?
(తీవ్రంగా అడిగాడు.)

శార : శేఖర్!

శేఖ : నిజంగా నన్ను ప్రేమిస్తుంటే మరొకరిని యెలా
పెళ్ళాడతావు?

శార : ...

శేఖ : చెప్పు శారదా!

శార : నేను నిన్ను ప్రేమిస్తున్నానో లేదో ఆ భగవంతుడికే తెలుసు.

శేఖ : ఐతే, ఆ విషయాన్ని మీవాళ్ళముందు ఎందుకు చెప్పలేవు?

శార : నాబ్రతుకు నీకు తెలియదు శేఖర్! నన్ను తీసుకుపో. నన్నొకేమీ అడక్కు. గడచిందంతా ఒక కల అనుకో. నన్ను పూర్తిగా మరచిపో.

శేఖ : ఎంత తేలిగ్గా చెబుతున్నావు శారదా! అణువణువునా నిండిపోయిన ఆశలను తుడిచివేసుకోవటం అంత తేలికనుకున్నావా శారదా!

శార : (దుఃఖం పెల్లుబికింది)

శేఖ : నువ్వులేకుండా నీ శేఖర్ బ్రతగ్గలడా! నిన్ను వొదిలి నీ ఛాయ ఎక్కడి కెళుతుంది?

శార : (హృదయం బద్దలయింది) శేఖర్! వెళ్ళిపో శేఖర్. నువ్వు నా యెదట వుంటే నా గుండెలు బద్దలవుతయ్. వెళ్ళు వెళ్ళు.

[మొహం చేతులతో కప్పకొని భోరుమంది.]

శేఖ : (దగ్గరగా వెళ్ళి ఆమెచేతులు పట్టుకున్నాడు.) శా....రదా!

[కొన్నిక్షణాలు అదేస్థితిలో వున్నారు.]

శేఖ : అర్థమయింది. ని నేనో భయం ఆవహించింది. నీ మేడ కెవరో ఉచ్చుబిగించారు. నీ ఆత్మనీ, నీ స్వేచ్ఛనీ నొక్కేస్తున్నారు! కాని.... కాని అలా

జరగడానికి వీలేదు. మనమార్గాన్ని యే శక్తులూ నిరోధించలేవు. నానుండి నిన్నెవ్వరూ వేరుచెయ్యలేరు. (చెయ్యిపట్టుకుని) శారదా! యీ పంజరం నుండి తప్పించుకపోదాం.

శార : శేఖర్!

శేఖ : భయపడకు. ఈ బంధాలన్నీ తెంపుకుని స్వేచ్ఛగా బ్రతుకుదాం. వెంటనే బయలుదేరు. ఈ రాత్రి ఎక్కడికో పారిపోదాం. మనం బ్రతకలేమన్న భయంవద్దు. ఆఖరికి రిక్షాలాగయినా సరే నిన్ను పోషిస్తాను. రా వెళదాం. (చెయ్యి పట్టుకొని లాగాడు.)

శార : ఉద్రేకపడకు శేఖర్. అంతసాహసం మంచిది కాదు.

శేఖ : ఇప్పుడు ఏసాహసం చెయ్యకపోతే మన బ్రతుకులు బలవుతాయి శారదా!

శార : అందుకని, యిలా పారిపోవడం తప్పుకదా?

శేఖ : తప్పు ఒప్పులను నిర్ణయించుకోవటాని కిది సమయంకాదు. ముందీ నరకంనుండి తప్పించుకోవాలి. నీకు నేను కావాలనుకుంటే నాతో వచ్చేయ్. మనం సుఖపడతాం.

శార : (శూన్యంలోనికి చూస్తూ నిలబడింది.)

శేఖ : నామాట విను శారదా. (దీనంగా అన్నాడు.)

శార : (బాధగా) మానాన్న... మా నాన్నను వదిలి ఎలా రాగలను? నేను లేకపోతే మా నాన్న బ్రతకడు.

శేఖ : శా...రదా!

శార : ఆయనకు నేనే సంచలనాలు!

శేఖ : నాకూ ఒకనాన్న వున్నాడు శారదా. అంతేకాదు నాకు ఒకఅమ్మకూడా వుంది. నేను లేకపోతే వాళ్ళు బ్రతకడం కష్టమే! నావాళ్ళందరినీ వదిలి నేను వస్తున్నప్పుడు, నీవుమాత్రం అలా ఎందుకు చెయ్యలేవు? (A pause) బాగా ఆలోచించు శారదా. ఇది మనకు పరీక్షాసమయం. ప్రేమకూ, బాంధవ్యానికీ మధ్య సంఘర్షణ యిది. యిప్పుడు రెండింటిలో ఒకదాన్ని మనం వదులుకోక తప్పదు.

శార : శేఖర్!

శేఖ : (ఆవేశంతో చెప్పుకపోతున్నాడు.) నేను ప్రేమ కోసం, నా సర్వస్వం త్యజించుతున్నాను. యిక నిర్ణయించుకోవలసింది నువ్వే. ఇప్పుడు నీ నిర్ణయం మీదనే మనబ్రతుకులు ఆధారపడి వున్నాయి. (కాస్తాగాడు) జీవితంలో నిజమయిన, త్యాగానికి అవకాశం ఒక్కసారే వస్తుంది. ఇటు ప్రేమించిన ప్రియుడు—అటు కని పెంచిన తండ్రి—ఎవరినో ఒకరిని వదులుకోవా లిప్పుడు!

శార : భగవాన్! ఏమి టీ పరీక్ష! (కూలబడిపోయింది.)

శేఖ : (దగ్గరగా వెళ్ళాడు.) స్త్రీగాని, పురుషుడుగాని జీవితంలో ఎవరినో ఒకరినే పెళ్ళాడగలుగుతారు. ఎవరినో ఒకరికే హృదయ మర్పించగలుగుతారు.

ఆలోచించు. మన మేనాడో భార్యాభర్తల మయ్యము. సంఘందృష్టిలో కాకున్నా, మన అంతరాత్మలకూ పరమాత్మకూ యీ సత్యం తెలుసు. దీన్ని కాదనే హక్కు మనకులేదు.

శార : (తల తిరిగిపోతుంది) శేఖర్!

శేఖ : నీభర్త నీకు కావాలనుకుంటే వెంటనే ఈ యిల్లు వదిలి బయటకు రా.

శార : (బాధగా) శేఖర్!

శేఖ : ఏదోఒకటి త్వరగా తేల్చుకో.... ఈ రాత్రే మన మీ ఊరు వొదిలి వెళ్ళాలి. [వెళుతున్నాడు]

శార : శేఖర్! (రెండడుగులు వేసింది)

శేఖ : మళ్ళీ వస్తాను. (వెళుతూ ఆగి) అప్పుడు.... నువ్వు లేకుండా ఈ యింటినుండి వంటరిగా బయటకు వెళ్ళటంమాత్రం జరగదు.

[చరచర బయటకు వెళ్ళిపోయాడు. శారద అలాగే నిలబడివుంది. శేఖర్ మాటలు ఆమె బుర్రలో తిరుగుతున్నయ్.]

“ప్రేమకూ బాంధవ్యానికీ మధ్య సంఘర్షణ ఇది. యిప్పుడు రెండింటిలో ఒకదాన్ని వొదులుకోక తప్పదు.”

శార : శేఖర్!

“ఇటు ప్రేమించిన ప్రియుడు—అటు కని పెంచిన

తండ్రి—యెవరినో ఒకరిని త్యాగంచెయ్యాలి నువ్వు”

శార : నాన్నా! [కుమిలిపోతుంది. అవేమాటలు ఆమె బుర్రలో తిరుగుతున్నయ్. బయటనుండి కేశవ రావు, జనార్ధనరావుగారలు వచ్చారు. వారి వెనుకనే రామారావుకూడా]

కేశ : అమ్మా, శారదా!

శార : [ఉలిక్కిపడింది. పైటచెరగుతో కళ్ళుతుడుచు కుంది.]

కేశ : (దగ్గరగావచ్చి) ఇదేమిటమ్మా! లైటన్నా వెలిగించకుండా చీకట్లో నిలబడ్డావ్?
[తనే పెళ్ళి లైట్ స్విచ్ వేసి వచ్చాడు]

జనా : శారదా! [దగ్గరగావచ్చి, చేతిసంచిలో నుండి, పళ్లు, పూలు తీసి శారద కిచ్చాడు.]

శార : [అందుకుని ద్రావరుపైన వుంచింది.]

కేశ : అలావున్నావేమ్మా? వంట్లో బాగుండలేదా?

శార : ఏమీలేదు నాన్నా. [లోనికెళ్ళిపోయింది మధ్య వాకిలినుండి]

జనా : మరి, నేను ఉదయాన్నే పెళతానోయి బావా!

కేశ : ఏం! అంత తొందరగా...

జనా : బలేవాడివే. ముహూర్తం పట్టుమని పదిరోజుల యినా లేదు. అన్నీ సర్దుకోవాలా? ఆనక అది సరి లేదు యిది సరిలేదు అని నన్ను సాధించటానికా?
[ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు]

కేశ : పద. కాస్సేపు మేడపైన కూర్చుందాం.

జనా : అలాగే. ఆఁ, రామం.... నువ్వు...

రామా : నేను ఇక్కడే వుంటాననే మావయ్యా. నా కొంఁ
చెం పనుంది.

జనా : సరే. పదవోయి బావా.

[కేశవరావు, జనార్ధనరావులు పైకి వెళ్ళారు.
రామారావు కుర్చీలో కూర్చుని ఆలోచిస్తున్నాడు.
క్షణమాగి మధ్యవాకిలివరకూ వెళ్ళి, “శారదా!
శారదా!” అని పిలిచాడు. శారద బయటకు
వచ్చింది.]

రామా : [ఆమెముఖంలోనికి నిశితంగా చూస్తూ] అలా
వున్నావేం?

శార : ఎలా వున్నాను.

రామా : మొహమంతా అదోవిధంగా వుంది. వంట్లో
బావుండ లేదా?

శార : లేదు

రామా : అంటే?

శార : .....

రామా : [దగ్గరగా వెళ్లి] ముహూర్తం పెట్టించాం. ఏదో
తాదీఖున పివాహం. [ఆగి ఆమె మొహంలోనికి
చూశాడు.]

రామా : మనం రేపే బజారుకు వెళ్ళి నీకు కావల్సినవన్నీ
కొందాం. సరేనా?

శార : [సరేన్నట్లు తలూపింది]

రామా : నాన్నహృదయం యిప్పు డెంత తేలికపడిందో తెలుసా? ఈ క్షణంకోసమే ఆయన తహతహలాడా రిన్నాళ్లు! సరే, నువ్వు త్వరగా భోజనాల ఏర్పాట్లవీ చూడు.

[మధ్యతలుపులు తీసుకుని వెళ్లిపోయాడు. శారద ప్రతిమలా నిలబడిపోయింది. దూరాన్నుండి రేడియోలో పాట వినిపిస్తోంది.]

పాట

ఇది పరీక్ష - నీ కిది పరీక్ష

నీ జీవితగమనానికి

నిజ మిది అగ్నిపరీక్ష

కంటికి రెప్పయి కాచిన

తండ్రిమనసే తల్లడిల్లె

హృదయమిచ్చి ప్రేమించిన

ప్రియునెదలో బడబాగులు

కనిపెంచిన మమకారాలకు

మదిపెంచిన ప్రేమలతను

బలిసేయుదువో...

ప్రేమించిన ప్రియునికొరకు

సీవారల మమతలనే

విడనాడుదువో

ఇదే పరీక్ష ....

[పాట పూర్తవుతుండగానే శారద నెమ్మదిగా వచ్చి సోఫాలో జారబడిపోయింది. క్షణం తర్వాత శేఖర్ బయటనుండి వచ్చాడు. వాకిలివద్ద నిలబడి సన్నగా 'శారదా' అనిపిలిచాడు.]

శార : (తృప్తిపడి) శేఖర్ ! (అంటూ దగ్గరగా వెళ్ళింది.)
వెళ్ళిపో శేఖర్. అన్నయ్యావాళ్ళు ఇంట్లోనే వున్నారు. వెళ్ళిపో.

శేఖర్ : వెళ్తాను. రాత్రి 11 గంటలకు మన మీ ఊరు వదిలి వెళ్ళిపోవాలి. అన్ని ఏర్పాట్లు చేస్తున్నాను.

శార : శే....ఖర్ !

శేఖర్ : ప్రయాణానికి సిద్ధంగావుండు. [చరచర వెళ్ళిపోయాడు.]

శార : శేఖర్ ! (ముందుకు రెండడుగులువేసి ఆగిపోయింది.)

[అంతకుముందు వినిపించిన పాట ఆమె మనసులో మెదులుతూంది.]

పాట

కని పెంచిన మమకారాలకు
మది పెంచిన ప్రేమలతను
బలి సేయుదువో.....

ప్రేమించిన పియునికొరకు
సీచారల మమతలనే
విడనాడుదువో ..

ఇది శరీత ... ..

[పాట విపోతుండగానే-]

శార : భగవాన్ ! నా మార్గమేది ? భగవాన్ !

[సోఫాలో కూలబడిపోయింది. రామారావు దుస్తులు మార్చుకుని, లోపలినుండి వస్తున్నాడు. నెమ్మదిగా 'శారదా' అంటూ అతను దగ్గరగా వచ్చేసరికి లెట్లు ఆరిపోయినయ్.]

—○—

శారద

మూడవ దృశ్యము

[అదేరాత్రి పదిగంటలకు. శారద ఒంటరిగా సోఫాలో కూర్చుని తీవ్రంగా ఆలోచిస్తోంది.

రామారావు ఒకనిముషం తర్వాత మేడపైనుండి వస్తున్నాడు.]

రామా: (శారదనుచూచి దగ్గరకు వచ్చాడు) శారదా!

శార!.....

రామా: శారదా!

శార: (తలెత్తి చూచింది.)

రామా: ఇంకా కూర్చునే వున్నావేం?

శార: (లేచి నిలబడింది.)

రామా: ప్రొద్దుపోయింది. లెట్లారేసి, వెళ్ళి నిద్రపో.

శార: వెళ్తాను. (రెండడుగులు వేసింది.)

రామా: (మధ్యవాకిలివేపు నడిచాడు. లోనికి వెళ్ళబోతూ ఆగి-) శారదా!

శార: (దగ్గరగా వెళ్ళింది.)

రామా: అనవసరంగా ఆలోచించి మనసు చెడగొట్టుకోకు.

(కొంచెం ఆగి) నాన్న హృదయంలో ఒకతుఫాను

తర్వాత ప్రశాంతత నెలకొంటుంది. ఆ వాతా
వరణాన్ని తిరిగి కలుషితంచెయ్యబోకు, ఏం ?

శార : ..... (మాట్లాడలేదు. అతను చెప్పిందంతా
శిలాప్రతిమలా నిలబడి విన్నది.)

రామా : ఇక పడుకో, చాలా ప్రాద్దుపోయింది.

[మధ్యవాకిలినుండి లోనికి వెళ్ళిపోయాడు. శారద
అలానే నిలబడి ఆలోచిస్తోంది. ఆమెలో సంఘ
ర్షణ ఎక్కువయింది. అన్న, శేఖర్, తండ్రి
ఆమె బుర్రలో తిరుగుతున్నాడు.]

శేఖర్ గొంతు :- “నీ ప్రేమకోసం నా సర్వస్వం త్యజిం
చాను శారదా ! ఇప్పుడు నువ్వుతప్ప ఈ ప్రపంచంలో
నా కెవ్వరూ లేరు.”

“జీవితంలో నిజమైన త్యాగానికి అవకాశం ఒక్క
సారే వస్తుంది. అప్పుడే జీవితం మరోమలుపు తిరు
గుతుంది.”

“ఇటు ప్రేమించిన ప్రియుడు- అటు కని పెంచిన
తండ్రి-ఎవరినో ఒకరిని త్యాగంచెయ్యాలి ను
వ్విప్పుడు.”

శార : శేఖర్ ! (మొహం చేతుల్లో కప్పకుంది.)

రామారావుగొంతు :-

“నీ మన సేం కోరుతుందో తెలుసుకునే శక్తి నీకు
లేదు శారదా ! సర్వం నీ తండ్రినని భావించు.
నీ భవిష్యత్తును ఆయనచేతుల్లో వుంచి నిశ్చితంగా
వుండు.”

శార : నాన్నా !

కేశవరావుగొంతు :-

“నీ బాగోగులు నాకన్నా విచారించేవాళ్ళే వరమ్మా ఈ ప్రపంచంలో ? నీకు మంచి జరగనిపని నీతండ్రి ఏనాడూ చెయ్యడు !”

శార : నాన్నా ! (రివ్వున వెళ్ళి సోఫాలో కూలబడింది.)

శేఖర్ గొంతు :-

“స్త్రీగాని, పురుషుడుగాని ఎవరినో ఒకరినే ప్రేమించగలుగుతారు. ఒకరినే పెళ్ళాడగలుగుతారు. మనం ఏనాడో భార్యాభర్తలమయ్యాం. నీభర్త కావాలనుకుంటే వెంటనే ఈ ఇల్లువదిలి రా.”

శార : (భయంగా శేఖర్ !

శేఖర్ గొంతు :-

“ఏదో ఒకటి తేల్చుకో. ఏదో ఒకటి తేల్చుకో. మనం ఈ రాత్రే ఊరువదిలి వెళ్ళిపోవాలి.”

[అమెబుర తిరిగిపోతోంది. కళ్ళవెంట అశ్రుధారలు ప్రవహిస్తున్నాయి. బయటనుండి కారుహారన్ రెండుసార్లు వినిపించింది. అమె వీధివాకిలివరకూ వెళ్ళి చూచింది. భయంగా లోనికి తిరిగి వచ్చేసింది. తిరిగి హారన్.

తల చేతులమధ్య ఇరికించుకుని, గట్టిగా కళ్ళు మూసుకుంది.

తిరిగి హారన్. ఆ తర్వాత నెమ్మదిగా శేఖర్ వచ్చాడు.]

శేఖర్ : శారదా ! (నెమ్మదిగా పిలిచాడు.)

శార : (భయంగా దగ్గరకు వెళ్ళింది.) శే... ఖర్ ! నువ్వు
నువ్వు ... (వణికిపోతోంది.)

శేఖ : బయట టాక్సీ సిద్ధంగావుంది. రా త్వరగా.
(చెయ్యి పట్టుకున్నాడు.)

శార : శేఖర్ ! వద్దు. తొందరపడటం మంచిదికాదు.

శేఖ : నీకు తెలియదు శారదా ! ఈరాత్రి గడిస్తే మన
జీవితాలు ధ్వంసం కాకతప్పదు. అందుకే అంతా
సిద్ధంచేసుకుని వచ్చాను. తెల్లవారేసరికి, ఎవ్వరూ
అందుకోలేనంతదూరం వెళ్ళిపోదాం. రా శారదా!
(చెయ్యి పట్టుకుని లాగాడు.)

శార : (విదిలించుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తూ.) శేఖర్ !
నాన్న ! మా నాన్న.

శేఖ : నాన్న నాకుమాత్రం లేదా శారదా ? నా మాట
విను. కొన్నాళ్ళపాటు అందరికీ దూరంగా వున్నా
మంటే, అంతా సవ్యమయిన మార్గాని కొన్నారు.
నడువు త్వరగా.

శార : శేఖ....

శేఖ : రా శారదా ! (లాక్కుపోతున్నాడు. శారద
పెనుగులాడుతోంది: అలానే ఇద్దరూ వీధివాకిలి
వరకూ వెళ్ళారు. గభీమని మధ్యవాకిలి తెరుచు
కుని రామా రావువచ్చాడు)

రామా: (పిడుగులా) ఆగు!

[ఇద్దరూ ఆగిపోయారు. అతన్ని చూడగానే శేఖర్

కొయ్యబారిపోయ్యాను. రామారావు గంభీరంగా
అడుగులేస్తూ వాళ్ళనద్దకు వచ్చాడు. శారదకు
! పాణాలెగిరిపోయినట్లయింది.)

రామా : (శేఖర్ ను తీవ్రంగా చూస్తూ) ఎవరు నువ్వు ?

శేఖ : ... ..

రామా : మాట్లాడవేం ?

శార : (భయంగా) అన్నయ్యా ! (దగ్గరగా వెళ్ళబో
యింది.)

రామా : నోర్చుమ్. నడుపు లోపలికి. (శారదను లాగి
చెంపమీద కొట్టాడు.)

శార : (గజగజలాడిపోతోంది.)

రామా : వెళ్ళవేం? (తిరిగి కొట్టాడు.)

శార : (ఏడుస్తూ లోనికి వెళ్ళిపోయింది.)

రామా : (శేఖర్ దగ్గరకొచ్చి) ఎవరు నువ్వు ?

శేఖ : నా పేరు శేఖర్.

రామా : ఏమిటిదంతా ?

శేఖ : (తడబడుతున్నాను.)

రామా : నిన్నే అడుగుతోంది ? (గద్దించాడు.)

శేఖ : (ధైర్యం తెచ్చుకుంటూ) నేను——శారదను
ప్రేమించాను.

రామా : ఎవరినాడిగి ప్రేమించావ్ ?

శేఖ : ... ..

రామా : చెప్పవేం ?

శేఖ : ప్రేమించటానికి ఒకళ్ళ నడగటమేమిటి ? అది నా స్వంతనిర్ణయం.

రామా : అదే. నిన్ను నువ్వయినా, అడిగావా అని ? ఇడియట్ ! ఇదేం జీవితమనుకున్నావా ? నాటకమనుకున్నావా ! ఆ పిల్ల బతు కేం కావాలనుకున్నావు ?

శేఖ : బాగుచెయ్యాలనుకున్నాను.

రామా : షట్ ప రోగ్. బాగుచెయ్యాలనుకున్నాట్ట ! అమాయకురాలయిన పిల్లకు మాయమాటలు చెప్పి, మనసువిరిచి, అర్ధరాత్రి ఇంటినుండి లాక్కుపోవటమా బాగుచేయటం ?

శేఖ : ఆ పరిస్థితిని మీరే కల్పించారు.

రామా : నోర్మల్. (పళ్ళునూరాడు.)

శేఖ : దేనికి ? మేమిద్దరం మనసారా ప్రేమించుకున్నాం. పెళ్ళాడాలని నిశ్చయించుకున్నాం. పెద్దలమనే పేరుతో అటు మా నాన్నా, ఇటు మీరూ, మా మార్గంలో అడ్డుగోడలు కట్టారు. మా నోళ్ళు నొక్కి, మా స్వేచ్ఛ నరికట్టి, మమ్మల్ని బందీలను చేసి, మా కిష్టంలేని మార్గంలోకి మమ్మల్ని మళ్ళించాలని చూశారు. గత్యంతరంలేక, మా బతుకులు మంటగలుపుకోలేక మీఅందరికీ దూరంగా వెళ్ళిపోయి ....

రామా : ఆపు. ప్రేమించటానికి పెళ్ళాడ టాసికి సీ అర్హత ఏమిటో ఆలోచించావా ?

శేఖ : నా అర్హతకు తక్కువేమీలేదు. అన్నిహంగులు

వున్నయ్ నాకు. చదువు, సంస్కారం, ఆస్తివా
స్తులు, కులగోత్రాలు-అన్నింటికీ మించి. నిష్కల్మ
షమైన హృదయం వుంది. పరిస్థితుల్ని ఎదిరించి
పోరాడగల ధైర్యమూ వుంది.

రామా: అంత ధైర్యమున్నవాడివి అర్ధరాత్రప్పుడు పారిపో
నడమెందుకు? ఇక్కడే నిలబడి పోరాడ లేక
పోయావ్?

శేఖ : పరిస్థితులు చెయ్యిదాటిపోబట్టే ...

రామా: ఓహో! రేపు ఆ పిల్ల భారమని తోచినప్పుడు
కూడా పరిస్థితులు చెయిజారిపోయినయ్ అంటూ
ఆమెఖర్మ కామె నొదిలి యిలాగే పారిపోవని
గ్యారంటీ ఏమిటి?

[శేఖర్ ఏదో అనబోయాడు. రామా రావు అతన్ని
మాట్లాడనివ్వకండానే అందుకున్నాడు. అదే సమ
యంలో జనార్ధనరావు మేడదిగి వచ్చాడు. జనా
ర్ధనరావు దూరంగా, మెట్లదగ్గరే నిలబడిపోయాడు.]

రామా: మిష్టర్ శేఖర్! నీ కింకా పపంచమంటే ఏమిటో
తెలియదు బాధ్యతలు తెలియని వయస్సు నీది.
బాధ్యతారహితంగా బతుకుతున్న నువ్వు ఈ
వయసులో మరొకవ్యక్తి బాధ్యతను పైనవేసు
కోవటం కష్టం. ఇప్పుడు ఆ వేళంలో నువ్వు చేయ
బోయిసరిపని జరిగేవుంటే, నీ బతుకు నాశనంచేసు
కోవటం, మరో అమాయకురాలి జీవితం నాశనం
చెయ్యటమేగాక, రైతుకుటుంబాల భవిష్యత్తును,

పరువు సతివ్వలను మంటగలిపివుండేవాడివి! ఈ నేరానికి నిన్ను - నేను తలుచుకుంటే కటకటాల వెనక్కి పంపగలను. కాని.... నిన్ను చూచి జాలి పడి తమిస్తున్నాను. బుద్ధిగా ఇంటికి వెళ్ళు. (కాస్తాగి) నీకు సరైన మార్గాన్ని నిర్ణయించవలసింది, నీ కి రూపాన్నిచ్చిన తల్లిదండ్రులే. వాళ్లు చెప్పినట్లు నడుచుకో. మళ్ళీ యిలాంటి పిచ్చి పనులు తలపెట్టకు.

(వీధిలోనుండి శేఖర్ తండ్రి కుటుంబరావు వచ్చాడు. ఆయన కొంచెం బొద్దుగా, పొట్టిగా వున్నాడు. మెలిదిరిగిన మీసం. మనిషి మాటాకూడా కొంచెం మొరటు. చేతిలో వంకెకర వుంది.)

కుటుం: [వస్తూనే] ఆమాట కొంచెం నీ చెల్లెలికూడా చెబితే బాగుంటుందిగా.

రామా: [ఆశ్చర్యంగా ఆయనవంక చూశాడు.]

శేఖ: [తండ్రిని చూడగనే తలదించేశాడు.]

జనా: [ముందుకు వచ్చాడు.]

కుటుం: గంటనుంచీ వాకిట్లోనిలబడి వింటున్నా వ్యవహారమంతా. మాట తియ్యగా మాట మావాడే అంటున్నావుగాని, నీ చెల్లెల్ని ఒక్కమాటయినా అన్న పాపానపోలేదే! ఇదేనా పెద్దమనిషి తరహా?

రామా: మీరు....

కుటుం: ఈ చవటకి బాబున్నే. మీ పిల్లమూత్రం తక్కువ తిన్నదా అని! నీ తాకోక చిలుకల్లే సింగారించుకుని

పొద్దస్తమానం మా కొంపచుట్టూ తిరుగుతుంటే,
మగాడు వాడుమాత్రం ఏంచేస్తాడు?

రామా: మీరు కొంచెం మర్యాదయిన భాష వాడటం
నేర్చుకోవాలి.

కుటుం: దానికి నీదగ్గర పాఠాలు చెప్పించుకుంటాన్నే. ఇప్పు
డిక జరగాల్సిందేమిటి? ఫలానావాడి కొడు
కిలాంటి పాడుపని చేశాడంటే, నలుగురిలో నా
తల తెగిపోకుండా వుంటదా అని?

జనా : [అతనిధోరణికి చిరాకుపడి దగ్గరగా వచ్చాడు.]
మీమాత్రం పరువు పతిష్ఠలు అందరికీ వున్నాయి
గాని, కొంచెం నోరుతగ్గించండి బాబూ! మిగిలిన
కాస్త పరువయినా దక్కుతుంది.

కుటుం: నానోరుమూస్తేమాత్రం, లోకంనో రెట్టామూస్తావు?
ఇంత జరిగాక ఇది వీధినడకుండా ఎలా దాస్తావు?
కుండ ముయ్య మూకుడుంటదిగాని, లోకంనోరు
ముయ్యటాని కేముంటుంది?

జనా : మీ ధోరణి చూస్తే మీరే బజారుకెక్కేలా
వున్నారు. మీకేం మీవాడు మగవాడు! కాని-

కుటుం: మగ్గేవిటి ఆడేవిటి? పరువుపోవటాని కేదయినా
భకటే.

జనా : అందుకే కొంచెం నిదానంగా మాట్లాడమంటు
న్నాను ప్రకేశవరావుగారు ఈ గందరగోళానికి
పైనుండి దిగివచ్చాడు. అందర్నీచూచి కొన్ని

క్షణాలపాటలానే నిలబడిపోయాడు. తర్వాత
ముందుకు వచ్చాడు.]

కేశ : రామం, ఏమిటా యిదంతా?

రామా : మాట్లాడకుండా తలవంచుకుని దూరంగా వెళ్ళాడు]

కేశ : ఏంరా! ఏమిటీ గొడవ? ఎవరు వీళ్ళంతా?

కుటుం : ఏముంది బాబూ! నీకూతురు నాకొడుకూ కలిసి
చేసిన నిర్వాకం. మీ పరువు నా పరువు కృష్ణలో
కలిసే రోజొచ్చిందిలే, రండి.

కేశ : [అర్థంకాక] ఏమిటి! మీరు చెప్పేది...

కుటుం : అర్థంకాలా బాబూ! మీ పిల్ల, మా పిల్లాడూ
కలిసి, మీ తలా నా తలా నేలగొట్టి ఉడాయించ
బోతున్నారు. తెలిసిందా?

కేశ : [నెత్తిన పిడుగుపడ్డట్లయింది.] శారదా! [కూలబడి
పోయాడు]

[క్షణకాలం పూర్తి నిశ్శబ్దం]

కుటుం : [శేఖర్ ని చూస్తూ] ఏంరా! ఇన్నిగుండె లెక్కడ
నుంచి వచ్చినయ్ రా? అవతల లగ్నాలు పెట్టుకుని
బ్రహ్మాండంగా పనులు జరుపుతుంటే, ను విట్లా
వుడాయించితే, నా పరువేంగావాలి అని?

జనా : [దగ్గరగా వచ్చి] బాబూ! జరిగిందేవో జరిగింది.
అల్లరి దేనికి? కుర్రవాణ్ణి యింటికి తీసుకెళ్ళండి
గుట్టుగా.

కుటుం : తీసుకెళ్ళక ఊరుకుంటానా! కదలా.

కేశ: [అలానే కూర్చుని “జనార్ధనం” అని బావుదమ
న్నాడు.]

జనా : [దగ్గరగా వెళ్ళి] ఛ! ఊరుకో బావా. ఏమిటిది
చిన్నపిల్లాడిలా!

కేశ: చిన్నపిల్లాడినయినా బాగుండేదిరా ఈ క్షణంలో.
శారదా! (ఏడ్చాడు.)

జనా: బావా! [ఓదార్చుతున్నాడు.]

కుటుం: పిల్లల్ని కనంగానే సరిపోదు బాబూ! కాస్తంత
పెంచేవిధానంకూడా తెలిసుండాలి. ఆడపిల్ల హద్దు
దాటిందంటే అంతకన్నా అవమానం ఏమయినా
వుందా! [నిరసనగా] ఎందుకు చదువుకున్నారు
వైగా! ఒక్కపిల్లను పెంచుకోవటం తెలవకపోయే!

రామా: [తీవ్రంగా] కుటుంబరావుగారూ!

కుటుం: అబద్ధమేముంది? ఆ పిల్లను కాస్త హద్దులో పెడితే
ఇలాంటి తలవొంపులమారిపని జరిగేదా? గాలి
పటాన్ని అట్టాగే వొదిలేస్తే, ఎక్కడో ఒకచోట
దారం పుటుక్కుమని తేగిపోదూ?

రామా: (తలవంచుకొని ఎడంగా వెళ్ళిపోయాడు.)

కుటుం: ఇదే నా పిల్లయితేనా.... [పళ్ళునూరారు.]

కేశ : (కుమిలిపోతున్నాడు.)

జనా: బావా: లోనికెళదాం పద. [చెయ్యిపట్టుకుని లేవ
నెత్తాడు. కుటుంబరావుతో] ఇక మీరు వెళ్ళండి
బాబూ. రా బావా. (కేశవరావును నడిపించుకుని
మధ్యవాకిలిగుండా వెళ్ళిపోయాడు.)

రామా: [తల చేతులమధ్య ఇరికించుకుని, కుర్చీలో కూలబడ్డాడు.]

కుటుం: ఇకనన్నా పిల్లను కొంచెం జాగ్రత్తగా చూచుకోండి. [శేఖర్ తో] కదలవేంరా? ఇంకా నిలబడ్డావెందుకు? చేసిన నిర్వాకం చాలకనా!

[దగ్గరగా వెళ్ళాడు.]

శేఖ: ఇక నే నా ఇంట్లో అడుగుపెట్టను.

కుటుం: ఆహా! సరే. ఆ ఇల్లుగాకపోతే, మూడంతస్తుల మహాలు కట్టించుకుందువుగానే! పోసుకోలు వేషాలెయ్యక నడుపు ముందు. (జబ్బుపట్టుకున్నాడు.)

శేఖ : మీకూ మాకూ ఏమీ సంబంధంలే దిక.

[విడిలించుకున్నాడు.]

కుటుం: నువ్వు లేదంటే చెల్లొద్దుటగాని, నడుపు.

[తిరిగి చెయ్యిపట్టుకున్నాడు. శేఖర్ విడిలించుకున్నాడు.]

కుటుం: ఎవరికన్నా చెప్పు పెద్దమనుషులికి. ఇదేమయినా మంచిపనేనంటారేమో. కని పెంచి, యింతోడ్ని చేసిన మాకంటే, నీకు ఎక్కువ తెలుసా అని? అవతల సమ్మంధం కాయంచేసుకుని కూర్చుంటే, నువ్వీపనిచేయటం సబబుగావుందా? ఇనప్పెట్టి పగలగొట్టి పదివేలు తేగానే మొనగాడివయ్యాననుకుంటున్నావు గాఁవాలు.

(రామారావు ఆశ్చర్యంగా శేఖర్ ను చూశాడు.)

కుటుంబం: లండనుకు పోయినా నిన్ను లాక్కురాకుండా ఎదుర్కొననుకుంటున్నావా? ఈ కుటుంబరావంతు ఏంబో తెలవ దింకా!

(మీసం మెలిపెట్టాడు)

శేఖ: (సూట్ కేసుతండ్రిముందుపడవేసి) ఇదుగో మీడ్ బున్.

కుటుంబం: (అందుకుని) డబ్బిస్తే నిన్ను వడల్తా ననుకుంటున్నావా? నడుపు ఇంటికి. (చెయ్యిపట్టుకున్నాడు.)

శేఖ: నేను చచ్చినాసరే రాను. (విడిలించుకుంటున్నాడు.)

కుటుంబం: ఇంతలావు బాబు నుండి నిన్ను చావనిస్తానటగాని, వెధవేషాలెయ్యక నడువ్ ముందు.

శేఖ: మీరు చెప్పినట్లు వింటానని కల్లోకూడా అనుకోకండి.

కుటుంబం: అదంతా మన ఇంటిదగ్గరగదూ తేల్చుకోవాల్సింది! నామాటనువ్వి నేదీ, నీమాట నేవినేదీను. (గుంజాడు)

శేఖ: [విడిలించుకుని] నాన్నా!

కుటుంబం: ఏం మాలావు ఇదిబోతున్నావ్? (లాగి చెంపమీద కొట్టాడు.)

రామా: [ఇంతసేపు వాళ్ళగొడవకు చిరాకుపడుతున్నాడు. ఇక సహించలేక లేచి ముందుకు వచ్చాడు.]

పూల్స్! ఇదేం ఇల్లనుకున్నారా? బజారనుకున్నారా? గెటవుట్.

కుటుంబం: ఇప్పుడా రెండింటికి తేడా పోతోందిలే.

రామా: వెళ్ళిండి ముం దిక్కడడుండి. [గర్జించాడు.]

కుటుంబం: కిదల వేరరా, సిగ్గు లేదూ సిక్కు!

శేఖ: నన్ను కోసినాసరే ఆ ఇంట్లో అడుగుపెట్ట సిక్కు.

కుటుంబం: సరేలే అదీ చూస్తాను. ఆ ఇల్లుగాక ఏ ఇంటికీ పోతావో అదీ చూస్తాను. ఆళ్ళలాంటివాడు ఈళ్ళలాంటివాడు అనుకుంటున్నావేమో నీ బాబు! మర్యాదగా వచ్చావా సరే, లేదా... ఆనకచూస్తావుగా మన తడాళా!

[మీసంమెలిపెట్టి సూటుకేసు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.]

శేఖ: [అలాగే నిలబడివున్నాడు]

రామా: [తీవ్రంగా చూస్తూ] వెళ్ళవేం? ఇంకా నిలబడ్డావెందుకు?

శేఖ : రామారావుగారూ! నన్ను ...

రామా : (అసహ్యంగా) వెళ్ళు. (బయటకు చెయ్యి చూపించాడు.)

శేఖ: నేను చెప్పేది కాస్త వినండి.

రామా : అబ్బిరేదు.

శేఖ : అన్నీ తెలిసిన మీరుకూడా ఉక్కిరిబిడితే ఎలా? నేను చెప్పేది సావధానంగా విని...

రామా: ఏమీ చెప్పనక్కరలేదు.

శేఖ : అలాంటిది ఎలా? నామాట విని ఆ తర్వాత...

రామా : మా కుటుంబపు పగువుప్రతిష్ఠలన్నీ గంగలో కలిపావుగా. ఇంకా కసితీరలేదా? ఏంచెయ్యాలని చూస్తున్నా వింకా. వెళ్ళు ముందు. (వెళ్ళిపోతూ కూలబడ్డాడు.)

శేఖ : (అతని దగ్గరగా వెళ్ళి చెబుతున్నాడు.) మీరు
నన్ను చూచేసుకోవలసిందిగా ప్రార్థిస్తున్నాను.
నేను శారదను త్రికరణశుద్ధిగా ప్రేమిస్తున్నాను.
ఎట్టి అవాంతరాలువచ్చినా, మీరు సరేనంటే
చాలు... ఆమెను వెళ్ళాడటానికి నెనుకాడను.

రామా : ఎన్ని అవాంతరాలైనా ఎదుర్కోగలవాడిని,
నీ తండ్రిముందు పిల్లికూనలా అయిపోయావేం!
మిష్టర్ శేఖర్! ఇది జీవితానికి సంబంధించిన
వ్యవహారం. బొమ్మలాటగాదు. కుర్రతనపు చేష్టలు
మాని ఇంటికి వెళ్ళు.

శేఖ : అలా అనకండి. మీ కాళ్ళు పట్టుకుని ప్రార్థిస్తున్నాను. నన్ను శారదను వేరుచెయ్యకండి.

రామా : నీ తల్లిదండ్రుల అంగీకారంపొంది ఆ తర్వాత
నాతో మాట్లాడు. [జనార్ధనరావు వచ్చి ఎడంగా
నిలబడ్డాడు వింటూ.]

శేఖ : మా తండ్రి ఇష్టపడకపోయినా మీరు అంగీకరిస్తే
చాలు. మా వివాహం జరుగుతుంది. నేను పసి
వాడినికాదు. స్వయంగా ఆలోచించి నిర్ణయం
చేసుకోగల శక్తివుంది నాకు.

రామా : ఆ శక్తి వున్నవాడివయితే యిలా పిచ్చితనంగా
ప్రవర్తించవు. ఇంకొక్కరి పగలగొట్టి డబ్బులేవటం?
అర్థరాత్రి ఆడపిల్లతో పాపవటానికి ప్రయత్నించటం—
ఇవన్నీ.... సరే, అంతా అనివసరం.
ముందు నువ్వు యిక్కడనుంచి వెళ్ళిపో.

శేఖ : అదే మీ ఆఖరిమాటా?

రామా : ఆఁ.

శేఖ : బాగా ఆలోచించండి. శారదకూడా కూడా మధ్య మీ రూపించినదానికన్నా ఎక్కువ సంబంధమేవుంది. మమ్మల్ని వేరుచెయ్యటం మీ రనుకున్నంత తేలికగాదు.

రామా : (తీవ్రంగా) శేఖర్!

శేఖ : నేను బెదిరించటంలేదు రామారావుగారూ! మాయద్దరిదీ పవిత్రమైన ప్రేమ. ఆ ప్రేమకు చిహ్నం శారదలో పెరుగుతోంది. ఈవిషయం మీరు విస్మరించగలిగినంత తేలికకాదు, శేలవు.

(చరచర వెళ్ళిపోయాడు.)

రామా : ఆఁ! (నోరుతెరచి నిలబడిపోయాడు)

జనా : (నిట్టూర్చాడు. కాస్తాగి రామారావు దగ్గరగా వచ్చి) రామం!

రామా : [తేరుకుని] మాఁవయ్యా..... మెంత పాడురోజు మాఁవయ్యా ఈరోజు! [దుఃఖం పొర్లుకొస్తోంది.]

జనా : మంచిచెడ్డల సమ్మేళనమే జీవితం రామం. జరిగిందంతా మర్చిపోవటానికి ప్రయత్నించు. యిలా కూర్చో.

[తీసుకెళ్ళి కూర్చోబెట్టాడు. తనూఎదురుగా కూర్చున్నాడు. కాస్తేపు ఇద్దరూ మానంగా గడిపారు.]

జనా : రామం!

రామా : ఊఁ.

జనా : ఏంచేద్దామంటా విప్పుడు?

రామా : ఏముంది చెయ్యటానికి?

జనా : ఏదోఒకటి ఆలోచించాలిగా?

రామా : ....

జనా : నేనొకటి చెబుతాను వింటావా?

రామా : ఏమిటది?

జనా : అదే.... శారదవిషయంలో.

రామా : ఏమిటి? చెప్పండి.

జనా : [గొంతుసవరించుకుని] ఏదోవిధంగా శారదను ఆ కుర్రవాడికిచ్చి ముడిపెట్టడమే మంచిదని నా అభిప్రాయం.

రామా : మా.... మయ్యా!

జనా : అది చాలా మంచిపని రామం. ఆలోచించు.

[లేచి నిలబడ్డాడు. ఒకప్రక్కగా తిరిగి నూట్లాడుతున్నాడు.]

శారద నా కడుపునపుట్టిన బిడ్డతో సమానం. ఆ పిల్ల ఏదైనా పొరపాటుచేస్తే, మీలాగే నేనూ కడుపులో దాచుకోగలను. ఆమె ఎంత పెద్ద అపరాధం చేసినా భరించి, శారదను నా యింటి కోడలుగా చేసుకోవటానికి వెనుకాడను. కాని... యిప్పుడు పరిస్థితులు వేరుగావున్నాయి. శారద మనసుకూడా ఆ కుర్రవాడిమీదే ఉందని వప్పుకోకతప్పుదు. ఇష్టంలేనిపెళ్ళి చేస్తే మేలు జరక్కపోగా కీడు జరగటానికే యెక్కువ అవికాశము.

టుంది. అనుకూలంలేని దాంపత్యం సరిసారానిషె నరకంకన్న ఘోరంగా మార్చుకుంది. నా మాట విను. ఏదెలావున్నా శారద క్షేమంగా వుండటమే మనకు కావలసింది. ఏమంటావు?

రామా: కాని...

జనా: ఎలాగో ఒకలా ఆ కుర్రవాడితండ్రినికూడా వప్పించి, శారదను శేఖర్ కిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యటమే మంచిది.

రామా: [ఆలోచిస్తున్నాడు]

జనా: ఏమంటావు రామం?

రామా: మీ మాట కాదన్న మాటయ్యా. కాని... అది జరగని పని.

జనా: ఏం? ఎందుకు జరగదంటావ్?

రామా: ఆ కుటుంబరావు వట్టి మొరటుమనిషి. చూశావుగా ఆ ధోరణి.

జనా: అత నెలాంటివాడైతే మనకేం? పిల్ల పిల్లవాడు సుఖంగావుంటే...

రామా: ఆ కుటుంబరావు యీ పెళ్ళికి వప్పుకోడనే నేననేది.

జనా: అదంతా నేను చూస్తానుగా; నీకెందుకు. నువ్వు సరేనను.

రామా: మీయిష్టం.

జనా: సరే. బావతోకూడా ఒకమాట చెప్పి వెడతాను. నువ్వు పెళ్ళి విశ్రాంతి తీసుకో.

రామా: ఈ రాత్రిపూటా!

జనా: అవును. ఇప్పుడే వెళ్ళటం అన్నివిధాల మంచిది. ఈగొడవ బజారుకెక్కకముందే అన్నీ పూర్తిచేసుకోవాలి.

రామా: [సాలోచనగా] సరే.

జనా: [మధ్యవాకిలినుండి లోనికి వెళ్ళాడు.]

(రామా రావు అలానే ఆలోచిస్తూ కూర్చుని వున్నాడు. బయట సన్నగా గాలిమోత ప్రారంభమయింది.

లోపలనుండి శారద కుమిలిపోవటం వినిపిస్తోంది. జనార్ధనంగారు ఆమెను ఓదార్చుతున్నాడు.)

జనా: (లోపలే) శారదా! ఊరుకోమ్మా. విచారించకు. నే నున్నానుగా! నీకేం భయంలేదు. అన్నీ బాగవుతయ్. నువ్వు నిర్విచారంగావుండు. కళ్లు తుడుచుకో.

రామా: (కలవరంతో అటూయిటూ తిరుగుతున్నాడు)

జనా: (లోపలనుండే) చూడు శారదా! యే విషయం గురించీ ఎక్కువగా ఆలోచించటం పనికిరాదమ్మా. ఆలోచించినకొలదీ సమస్య భయంకరరూపం దాల్చి మనముందు నిలబడుతుంది. నేను వెళుతున్నానుగా, నువ్వు నిశ్చింతగా నిద్రపో. అంతా మంచే జరుగుతుంది. (బయటకు వచ్చేశాడు.)

జనా: [మెట్లవద్దనున్న చెప్పలు తొడుక్కుంటూ]
రామం!

రామా: ఆఁ.

జనా : నేను వెళ్ళొస్తాను. భావ గదిలో పడుకున్నాడు.
అయినా ఈస్థితిలో ఆయనేమీ మాట్లాడ లేడులే.
(రెండడుగులువేసి ఆగాడు) రామం!

రామా: మాఁవయ్యా! (దగ్గరగా వచ్చాడు.)

జనా : ఉద్రేకపడి, పిల్లనేమీ అనకు. యిప్పు డదున్న
స్థితిలో మనసు చివుక్కుమన్నదంటే, యేదైనా
అఘాయిత్యం తల పెట్టి నా తలపెట్టవొచ్చు.
జాగ్రత్త!

రామా: పోనివ్వండి. ఒక్కసారే ఏడ్చి పూరుకుటాం.

జనా : సరే సంతోషించాం. పొరపాటు జరిగిందికదా అని
మనిషిని పోగొట్టుకుంటామా? సరే, నేను వెళుతు
న్నాను. నువ్వు కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకో.
(వెళ్ళాడు)

రామా: (అలానే తిరుగుతున్నాడు)

శార : (నెమ్మదిగా తలుపుతీసుకుని వచ్చింది. రెండడు
గుడులు ముందుకు వేసి అన్నను చూడగానే ఆగి
పోయింది.)

రామా: (చూచాడు) ఆ గదిలోనే ఉరిపోసుకు చావక
పోయావా? సిగ్గులేక మళ్ళీ బయటకొచ్చా వెందుకు?

శార : (కుమిలిపోతుంది)

[రామారావు చరచర మేడపైకి వెళ్ళిపోయాడు.]

[శారద కుమిలిపోతూ మధ్యవాకిలికి దగ్గరలో నిల
బడిపోయింది. కాస్తాగి కేశవరావుగారు సన్నగా దగ్గు

కుంటూలోపలనుండి వచ్చారు. శారద ఆయన రావటం గమనించలేదు.

కేశవరావుగారు శారదకు దగ్గరగావచ్చి ఆమెవైపు జాలిగా చూశారు. పలకరించాలని గొంతుసవరించు కున్నారు. కాని మాట పెగల్లేదు.

శారదకూడా తండ్రినిచూచి ఏదో చెప్పకోవాలను కుంది. కాని, ఆమెస్థితి అలానే అయింది.

ఇద్దరూ ఒకరినొకరు చూచుకుంటూకొన్నిక్షణాలు గడిపారు. ఇద్దరికన్నులు అశ్రుపూరితాలయినయ్యాయి. చివరకు కేశవరావుగారే అతికష్టమిద, 'అమ్మా శారదా!' అన గలిగారు.

శారదకు దుఃఖం పెల్లుబుకింది. "నాన్నా!" అని ఏడుస్తూ అయన్ను కౌగలించుకుంది.

ఆయన దుఃఖస్థూనే ఆమెను ఓదార్చటానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు.]

కేశ : అమ్మా! ఊరుకో...

శార : నాన్నా! (బావురుమంది)

కేశ : ఊరుకో తల్లీ! విచారించకు. [దగ్గరకు తీసుకు న్నాడు. రెండుక్షణాలలానే గడిపారు.]

కేశ : యెంతపనిచేశావు తల్లీ! నీకు నే నేం అపకారం చేశాను చెప్పు?

శార : [తృల్లిపడింది] నాన్నా! [ఎడంగా జరిగింది]

కేశ : నా ప్రాణంకన్నా మిన్నగా నిన్ను పెంచుకుంటా న్నానే! సన్నిహితుల చిత్రహింసచెయ్యడం నీకు

న్యాయమేనా తల్లీ!

శార : నాన్నా! [బావురుమంది]

కేశ : (ఆవేదన పడుతూ) నువ్వు ఆడింది ఆటగా పాడింది పాటగా జరుపుకున్నానే! నన్నెందు కిలా ఖోభ పెట్టటం శారదా! తరతరాలనుండి ఏ వంశ ప్రతిష్ఠను చూచుకుని గర్విస్తున్నామో, దాన్ని మంటగలపావుగా తల్లీ! [దగ్గు]

శార : (కుమిలిపోతుంది)

కేశ : (తమాయించుకుంటూ) యే పూర్వజన్మ శత్రుత్వమో ఇలా కక్ష సాధిస్తున్నావు శారదా!

(దగ్గుకుంటూ మేడపైకి వెళ్ళబోతున్నాడు. శారద ఆయన్ననుసరించి రెండడుగులు వేసింది. ఆయన ఆగి పోయాడు. తిరిగి వెనక్కివచ్చి, భార్యఫోటో కెదురుగా నిలబడి, కళ్ళవెంట అశ్రువులు రాలుస్తూ—)

కేశ : చూశావా లక్ష్మీ! నీ చిట్టితల్లి ఎంతపనిచేసిందో! నువ్వే బ్రతికివుంటే... ఇలా జరిగివుండేదా? నేను... నేను... నిజంగా దురదృష్టవంతుణ్ణి లక్ష్మీ!

(ఏడుస్తున్నాడు)

శార : [ఆ దృశ్యాన్ని భరించలేకపోయింది 'అమ్మా!' అంటూ కేశవరావుదగ్గరలో కూలబడి ఏడుస్తోంది]

(రామారావు మేడపైనుండి వచ్చాడు. మెట్లదగ్గరే నిలబడి ఊణకాలం పరిస్థితిని తిలకించాడు. నిదానంగా తండ్రిదగ్గరకు వచ్చాడు. తండ్రిని చియ్యిపట్టుకుని "నాన్నా!" అన్నాడు బరువుగా)

కేశ : (కొడుకును చూచి) రామం!

రామా : ఊరుకోండి నాన్నా!

శార : (లేచి నిలబడింది) “అ . న్నయ్యా” (వినపడి వినపడకుండా అంది)

రామా : [ఆమెవంక అసహ్యంగా చూశాడు. తండ్రిని చెయ్యిపట్టుకుని] రండి. లోనికెళదాం.

[నెమ్మదిగా ఆయన్ను నడిపించుకుని మధ్యవాకిలి నుండి లోనికి పెళ్ళిపోయాడు.

కేశవరావు శారదవేపు ఒక్కసారి జాలిగా చూచి కొడుకును అనుసరించి వెళ్ళాడు.

శారద అక్కడే కూలబడి ఏడుస్తోంది.]

[తెర వెనుక]

—♦ పాట ♦—

ఓ... అభాగినీ

ఇంతేలే నీ జీవిత మిక

జీవిత మిక ఇంతేలే - నీ జీవిత మిక ఇంతేలే

నీవారల నిర్దయతో

సెరవారల నిరసనతో

ప్రతివారికి చులకనతో

బతుకంతా వేదనతో

ఎదనిండిన శోకముతో

అడుగడుగున అవమానం

ఆరనిచితిలా నీ హృదయం

॥ ఇంతేలేలే ॥

నీ బ్రతుకును గని పరిహసించు పాడులొకం

ఈలోకం- నీకోసం-రాల్చదులే ఓ బాష్పకణం

కాంతిలేని శాంతిలేని

కారుణ్యపు చూపులేని

కఠినత్వం—కర్కశం

హాలాహలముగ-అమవశనిశగ

బ్రతుకు దుర్భరం- నీ బ్రతుకు దుర్భరం....

(పాట వినిపిస్తున్నంతసేపూ ఆమె ఊహలో ఏవేవో దృశ్యాలు మెదిలినయ్. ఆమె వాటిని భరించలేకపోతోంది. అన్న నిర్దయగా-సమాజం పరిహసిస్తూ - అగౌరవిస్తూ - భయంకరంగా ఆమె ముందు దృశ్యాలు! పాట అయిపోయేవరకూ అవే దృశ్యాలు. చివరకు భరించలేక కెవ్వున అరచి పడిపోయింది.)

— తెర —

శారద

(నాల్గవ దృశ్యము)

[అదే స్థలం-మరునాడు ఉదయం జనార్ధనరావు - రామా రావు విచారంగా కూర్చునివున్నారు.]

రామా: నేను చెబితే విన్నారా మామయ్యా! లాభంఉండదని అప్పుడే చెప్పానుగా! ఆ కుటుంబరావు దగ్గర మరింత లోకువయ్యాంగదా యిప్పుడు!

జనా: (నిట్టూర్చాడు.)

రామా: ఇక మన కర్తవ్యమేమిటి? (తన్నుతానే ప్రశ్నించుకున్నాడు.)

జనా: (ఏమిటోచక, లేచి అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు. కాస్తాగి) ఆఁ, శారద ఎలావుంది?

రామా: దానికేం? మనందరినీ పొట్టబెట్టుకుంటేనేగాని దానికి...

జనా: రామం! ఏమిటది! మత్తేమైనా పోయోందా?

రామా: (ఆవేదనతో) ఇక బ్రతికినన్నాళ్ళూ ఈ గుండెల మీది కుంపటి నెలా భరించటం?

జనా: స్లర్లే ఊరుకో, జరిగినదానికి చెయ్యగలిగేదేముంది?

రామా: అంతేగా! ఇక ఏంజరుగుతున్నా నోరుమూసుకుని పడుండాల్సిందే!

జనా: ఏమిటి రామం నువ్వు మరీను? ఏదోవిధంగా సర్దుకు
పోవాలిగాని, మనసు పాడుచేసుకుంటే ఎలా?

రామా: మీకు తెలియదు మావయ్యా! శారదతప్పు కప్పి
పెట్టుకోవటానికి పీలులేనిది!

[అదే సమయంలో కేశవరావు వచ్చి గుమ్మం
దగ్గర నిలబడివున్నాడు.]

జనా: రామం!

రామా: అవును మావయ్యా! శారద యిప్పుడు....

[అనుకోకుండానే తలెత్తి తండ్రివైపు చూశాడు.
ఆయనా ఆశ్చర్యంగా కొడుకువేపు చూశాడు. తిరిగి
యిద్దరూ తలలు దించేసుకున్నారు. జనార్ధనరావు వారిద్దరి
స్థితిని గమనించాడు.]

జనా: ఓరి భగవంతుడా! (కుర్చీలో కూలబడిపోయాడు.)

[క్షణకాలం పూర్తి నిశ్శబ్దం]

కేశ : (నిదానంగా జనార్ధనరావుదగ్గరగా వచ్చాడు.)
జనార్ధనం!

జనా: ఏం బావా?

కేశ : రాత్రి ఎక్కడికీ వెళ్ళావ్?

జనా: కుటుంబరావుగారింటికి.

కేశ : దేనికి? [శారదవచ్చి వాకిట్లో నిలబడివుంది. ఆమె
నెవ్వరూ చూడలేదు.]

జనా: ఆ కుటుంబరావుతో మాట్లాడి, ఎలాగైనా శార
దను శేఖర్ కే ఇచ్చి పెళ్ళిచేయటం మంచిదనిపిం
చింది,

కేశ : (నిర్లిప్తంగా వింటున్నాడు.)

[శారద ఆశతో ఒకడుగు ముందుకు వేసింది.]

జనా : కాని, ఆ కుటుంబరావు సరిగా మాట్లాడటానికే అవకాశమివ్వలేదు. ఆయనభార్యకూడా పాపం-ఎంతో బ్రతిమలాడింది. కాని, ఆయనహృదయం కరుగలేదు. చేసేదిలేక తిరిగి వచ్చేశాను.

శార : (మొహం చేతుల్తోకప్పకొని లోనికి వెళ్ళిపోయింది)

కేశ : ఇప్పు డేం చెయ్యాలిక? (నెమ్మదిగా తనలోతానే అనుకున్నాడు.)

రామా : (విసురుగా తండ్రికిదగ్గరగా వచ్చాడు. ఏదో అనబోయి ఆగిపోయాడు.)

కేశ : శా....రదా! (కళ్ళల్లో నీళ్లునిండినయ్.)

జనా : నువ్వు లోనికివెళ్ళి విశ్రాంతి తీసుకో బావా! అనవసరంగా బెంగపడి చేసేదేముంది?

కేశ : విశ్రాంతి! నా బ్రతుక్కి శాశ్వతమైన విశ్రాంతి దొరికితే ఎంతబాగుంటుంది!

జనా : (ఓదార్పుతూ) ఎందుకు బావా అనవసరంగా మనసు పాడుచేసుకుంటావు? ఇప్పు డేమైందని?

కేశ : ఇంకా ఏంకావాలి జనార్ధనం? (దుఃఖంతో కంఠం పూడుకుపోతోంది.)

రామా : (ఆవేశంగా తండ్రిఎదటికి వచ్చాడు. ఆయన కళ్ళలోనికి తీవ్రంగా చూస్తూ.) ఈ అనర్థానికంత టిక్కి బాధ్యత ఎవరిది?

కేశ : రా....

రామా: దీనికంతకూ బాధ్యులు మీగు కాదా?

జనా: (దగ్గరగా వచ్చి) రామం!

రామా: (గద్దిస్తూ) కాదా?

జనా: (వారిస్తూ) రామం! ఏమిటిది?

రామా: [ఆయనవేపు తిరిగి] అవును మామయ్యా! మొద
ట్నుంచీ తల్లి లేనిపిల్ల అనే పేరుతో అతిగారాబం
చేసి, అది ఆడింది ఆటగా పాడింది పాటగా దాని
చేష్టలకు తాళంవేస్తూ, దానిమాటలకు మురిసి
పోతూ, దాన్ని మందలించకుండా, ఏది తప్పో
ఏది ఒప్పు తెలుసుకోలేని అజ్ఞానంలో అహంలో
బరువు బాధ్యతలకుదూరంగా దాన్ని పెంచి ఈనాడు
విచారించి ప్రయోజనమేమిటి? నే నేనాటినుంచో
మొత్తుకుంటున్నాను; ఈ మమకారం దాని బతు
కును పాడుచేస్తుందని. నా మాటలు చెనినిపెట్టక
పోగా, దాన్ని కొంచెం కోప్పడుతుంటే, తను
సమర్థించుకొస్తుండేవాడు. ఆ సమర్థింపుకు ఫలితం
ఇప్పుడు భయంకరరూపం దాల్చి వికృతంగా
నాట్యంచేస్తూ ఎదట నిలబడింది. ఇప్పుడు ఏడ్చి
లాభం ఏమిటి? స్వయంకృతాపరాధం! అనుభవిం
చక తప్పుతుందా?

కేశ: [బాధగా] అవును. ఈ తప్పంతా నాదే!

జనా: అబ్బా! పోనీయండ్రా. జరిగింది చాలక పైన ఈ
గొడవంతా దేనికి? కొంప మరింత అల్లరికావటానికా?

రామా: అల్లరికాక, ఈ కొంప కింకా పరువెక్కడ మిగిలింది మావయ్యా? ఆ మటుంబరావు చెప్పి వెళ్లింది సత్యం! బజారుకి కొంపకీ తేడాలేకండా పోయింది వ్యాళితో!

జనా: (మందలింపుగా) రామం!

రామా: (అదే ధోరణిలో) అవును మామయ్యా! ఇదిదాస్తే దాగేవిషయమా? రేపట్నుంచీ వీధివీధినా ఈ విషయమే చెవులుకొరుక్కుంటారు! మనవెనకనే వెకిలిగా నవ్వుతుంటారు! అదంతా ఎలాభరించగలం? ఈ మచ్చ నెలా మాపుకోగలం?

కేశ: [కుమిలిపోతున్నాడు.]

జనా: కనుపు చించుకుంటే కాళ్ళమీద పడుతుందని.... అదంతా తప్పుకుని ప్రయోజనమేమిటి రామం? ఆయన చూడు ఎలా కుమిలిపోతున్నాడో!

రామా: తల్చుకుంటే గుండెలు దహించుకుపోవటంలేదా మావయ్యా! ఈ బ్రతు కెలా ఈడ్చా లిక?

జనా: అలా అనుకుని చెయ్యగలిగేదేముంది చెప్పు?

రామా: అవును ఏముంటుంది? ఏమీలేదు. మానమర్యాదలు, పరువు ప్రతిష్ఠలు లేని ఈ కొంపలో కూర్చుని భోరున ఏడవటంతప్ప చెయ్యగలిగేదేముంటుంది? ఏమీ వుండదు.

కేశ: (కొంపకుదగ్గరగా వచ్చాడు కళ్ళివెంట అశ్రుధారలు ప్రవహిస్తున్నయ్.) రామం!

రామ: [ఆయనవంక చూడలేక మొహం తిప్పుకున్నాడు.]

కేశ: నిజమేరా, నీ పూనమర్యాదలే మంటగలిసినయ్!

నీ ఒక్కడికడుచే దహించుకపోతోంది! అవ

మానం నీకే! తలవంపులు నీకే! దీనికి కారణం

నేనూ, నా కూతురూ! మా వల్లనే నీ బ్రతుకు

నవ్వులపాలయింది. ఈ అనర్థకానికి బాధ్యులమైన

మా ఇద్దర్నీ ముక్కలుముక్కలుగా సరికిపారవెయ్

నీకు జరిగిన అన్యాయానికి ప్రతీకారంచెయ్యి.

రామా: (ఆ వేశం ఎగిరిపోయింది.) నాన్నా!

కేశ: మమ్మల్నిద్దర్నీ చంపి, పారిపోతున్న నీ పరువు ప్రతి

ష్ఠిని నిలబెట్టుకో, డో.

రామా: నాన్నా!

కేశ: అవునురా! సందేహించకు. నేను మాన మర్యాదలు

లేని హీనుణ్ణి. పిల్లల్ని పెంచటం చాతకాని అప్ర

యోజకుణ్ణి. అజ్ఞానిని. నీలాంటి మేధావి నా కడు

పున పుట్టటం నీవుచేసుకున్న మహాపాపం! ఆ నీచు

రాలు, కులట నీకు చెల్లెలుగా పుట్టటం... నీ

పూర్వజన్మ... [దగ్గుతెర వచ్చింది.]

రామా: (తండ్రిచేతులు రెండూ పట్టుకుని, వణుకుతున్న

కంఠంతో) నాన్నా! . తుమించండి నాన్నా!

మనసు బాధపడి ఏదో నోటికొచ్చినట్లు వాగేశాను.

కేశ: (దగ్గు నాపుకుంటూ) నీవు చెప్పింది అబద్ధంకాదు

రామం! నేనే దీనికంతకూ బాధ్యుణ్ణి.

రామా: అలా అనకండి నాన్నా! (ఆయన చేతుల్లో ముఖం దాచుకుని) ఇదంతా నా... .. (ఆపురుమన్నాడు)

కేశ : రామం!

జనా : (దగ్గరగా వచ్చి విడదీస్తూ) బాగుందిరా బాబూ మీ వరస! ఇలా తమూరయ్యారేవరా చివరకి! ఎవరయినా వింటే, నవ్వుతారుకూడా. రామం! నువ్వు అవతలికెళ్ళు. బావా, మనం లోనికెళదాం కాస్తేపు.

రామా: (సోఫాలో కూలబడి తల రెండుచేతులమధ్య ఇరికించుకుని ఆలోచిస్తున్నాడు.)

జనా : (కేశవరావుని లోనికి నడిపించుకుని వెళుతున్నాడు) ఇంత పిచ్చివాళ్ళయిపోయా రేంరా బాబూ!

(శేఖర్ బయటనుండి వచ్చాను. ముఖం చాలా గంభీరంగా వుంది. అందరూ అతనివంక ఆశ్చర్యంగా చూశారు.)

శేఖ : (రామారావుదగ్గరకు వచ్చి) రామారావుగారూ! నేను కుర్రతనపు ఆవేశంలో మాట్లాడటంలేదు. ఈరోజు నాజీవితంలో ఒక పెద్ద మార్పువచ్చింది. ఈ మార్పు నన్ను—నా వయస్సును మనస్సును పెంచివేసింది. బాగా ఆలోచించినమీదటనే నేను ఒకనిగ్నయానికి వచ్చాను. బ్రతుకు—బాధ్యతలు అంటే యేమిటో అర్థంచేసుకున్న తర్వాతనే మీ ముందుకొచ్చి నిలబడుతున్నాను.

[అందరూ అతనివేపు చూస్తున్నారు]

మీరు అడిగిన ప్రశ్నకు ఇప్పుడు సమాధాన మిస్తున్నాను. నన్ను నేను అడిగిన తర్వాతనే శారదను ప్రేమించుతున్నాను. ఆత్మవిమర్శన చేసుకున్న మీదటనే ఆమెను వివాహంచేసుకోవాలనే నిర్ణయానికి రాగలిగాను. నా అంతరాత్మ ప్రబోధంతోనే ఈ నిర్ణయం జరిగింది. మానాన్న ఈ పెళ్ళికి వప్పుకోకపోయినా ఫర్వాలేదు. ఆయన మూర్ఖత్వానికి, పట్టుదలకూ మా ఇద్దరిజీవితాలు బలికావటానికి వీల్లేదు. మీరు చదువూ సంస్కారం అన్నీ వున్నవారు. మేధావులు. నన్ను అర్థంచేసుకోండి. మా వివాహానికి అనుమతిని ఇవ్వండి రామారావు గారూ!

[రామారావుచేతులు పట్టుకుని జాలిగా అతనికళ్ళలోనికి చూశాడు. అమాయకంగా, నిర్మలంగావున్న అతని కళ్ళు చూసేసరికి రామారావుకూడా చలించాడు. నెమ్మదిగా అతనిభుజం తట్టాడు.]

రామా: కాని, నీ తల్లిదండ్రులకు ఇవ్వలేకుండా ఈ పెళ్ళి జరపటం—దానివలన అనేక యిబ్బందులున్నాయ్ శేఖర్!

శేఖ : ఎన్ని ఇబ్బందులున్నా జడవను రామారావుగారూ! ఈ పెళ్ళికి మాలమ్మగారి అంగీకారంకూడావుంది. పెళ్ళియితే మా నాన్నగారుకూడా చారిత్రానుభవం. మీరేమీ సందేహించకండి.

రామా : (ఆలోచిస్తున్నాడు)

శేఖ : నన్ను అర్థంచేసుకోవటానికి ప్రయత్నించండి రామారావుగారూ! మీరు యెలా ఆలోచించినా శారదకూ నాకూ వివాహం జరపటం మీధర్మం. మాల్పదరినీ విడదీయడానికి వీలుకాని మరో అనుబంధం మాకుందని మీకూ తెలుసు!

(రామారావు ఉలిక్కిపడ్డాడు.)

ఆ విషయంకూడా మీకు స్పష్టంచేశాను. (కేశవ రావుదగ్గరగా వెళ్ళి) మీరు పెద్దలు, పూజ్యులు. మీకు చెప్పాల్సిందేమీ ఉండదు. స్త్రీగాని, పురుషుడుగాని జీవితంలో ఎవరినో ఒకరినే పెళ్ళాడటం జరుగుతుంది. నేనూ శారదా ఏనాడో దంపతుల మయ్యాము. మమ్మల్ని ఆశీర్వదించి ఈ వివాహం జరగటానికి అంగీకరించండి. ఈ వివాహం జరక్కపోతే, నేనూ శారదకూడా యీ లోకంనుండి....
(చేతులు పట్టుకున్నాడు)

కేశ : (ఏమీ చెప్పలేక సతమతమవుతున్నాడు.)

శేఖ : కేశవరావుగారూ! (నీనంగా అన్నాడు)

జనా : (దగ్గరగా వచ్చి, శేఖర్ తల నిమిరాడు. కేశవ రావుతో) చూడు బావా! యేవిధంగా చూచినా వాళ్ళిద్దరికీ వివాహం జరపటమే శ్రేయస్కరం. కుటుంబరావుగారు యివ్వాలకాకుంటే రేపైనా దారికివస్తారు. నువ్వు సరేనంటే ఈ వివాహం

జరిపించుదాం. ఏనుంటావు? నా మాటలు విను
బావా, పిల్లా పిల్లవాడు క్షేమంగావుంటే అంతే
చాలు. తతిమ్మా గొడవలన్నీ తర్వాత బావా!

కేశ : (గట్టిగా శ్వాసవదిలాడు) సరే కానివ్వండి. అన్నింటికీ ఆ భగవంతుడే వున్నాడు.

జనా : శుభం.

శేఖ : (ముఖం విప్పిరింది)

జనా : రామం! మరి నువ్వేమంటావు?

రామా : నేను అనేందు కేముంది మావయ్యా? నాన్నా,
మీరూ సరేనంటే, నేను కాదంటానా? అలాగే
కానివ్వండి.

[కుటుంబరావు వచ్చాడు]

కుటుం : సరే, అందరూ సరేనంటే నేను కాదనిమాత్రం
లాభమేముంది! అలాగే కానివ్వండి.

(అందరూ ఆశ్చర్యంగా చూశారు)

శేఖ : నాన్నా! (సంతోషంగా తండ్రిని కాగలించు
కొన్నాడు.)

కుటుం : ఆ నాన్నే! నాన్న! నీమాటముందు నాన్నమాటకు
నయ్యపైసావిలువ లేకపోయిందిగా!

జనా : (చిరునవ్వుతో) అలాగనకండి మరి! ఒక మంచి
జరిగేటప్పుడు, ఎవరిమాట నెగ్గినా బాధలేదుగా!

కుటుం : అంతేలేండి మరి! (కేశవరావుతో) కాస్త
తొందర్లో లగ్నాలు పెట్టించండి. బరువు వొదిలి
పోతుంది, మీకూ నాకూనూ,

కేశ : (మందహాసంతో అలాగే అన్నట్లు తలూపాడు.)

జనా : (గట్టిగా శ్వాసలాగి వొదిలాడు) హమ్మయ్య! ఆఁ, అమ్మాయ్ శారదా! (లోనికి వెళ్ళాడు. లోపల నుండి—) నేను చెప్పలా తల్లీ! అంతా మంచే జరుగుతుందని. యిటు చూడమ్మా శారదా! శారదా! ఆఁ! శారదా! (బిగ్గరగా అరిచాడు)

[అందరూ తృప్తిపడి లోనికి చూచారు.]

జనా : (లోపలనుండే) ఎంతపనిజేశావు శారదా!

[అందరూ లోనికి పరుగెత్తారు ఆదుర్దాగా]

కేశ : (లోపలే) అమ్మా! శారదా! (ఏడుస్తున్నాడు.)

—♦ పాట ♦—

ఇంతేలే.... ఋణానుబంధం

ఋణానుబంధ మింతేలే

కని పెంచిన మమకారాలే

కనుకొలుకుల రాల్చును

బాష్పకణాలు

ఎవరికి ఎవరో ఈ జగతిని

ఎరుకరాదోయ్ విధివిలాసం

ఋణానుబంధం ఇంతేలే.....

[జనార్ధనరావు, కుటుంబరావు, కేశవరావుగారిని నెమ్మదిగా నడిపించుకొస్తున్నారు. కేశరావుగారు ప్రతిమలా నిలబడిపోయారు. వారి వెనుకనే, శేఖర్ మొహం వేలాడేసుకుని వచ్చాడు.]

రామాగ్రావు చేతులమీద శారదను తీసుకువచ్చి
సోఫాలో పరుండబెట్టాడు.

పాట ఐపోయేసరికి ఇదంతా జరిగింది.]

జనా : (కేశవరావును కుర్చీమీద కూర్చుండబెడుతూ)
ఇలా కూర్చో బావా!

కేశ : (ఏభావాన్ని వ్యక్తంచెయ్యడంలేదు. బొమ్మలా
కూర్చున్నాడు.)

రామా : ఇంత ఘోరానికి తలపడతావని కలలోకూడ అను
కోలేదు శారదా! (ఏడుస్తున్నాడు)

జనా : (చివాలున అతనికిదగ్గరగా వచ్చి) అవును ఎలా
అనుకుంటావు? నీ వసలు ఆమెను అర్థంచేసుకోవ
టానికిగాని, ఆమె అభిప్రాయం తెలుసుకోవటానికి
గాని ప్రయత్నంచేస్తేగా?

రామా : మాఁవయ్యా!

జనా : నీవేకాదు. ఎవ్వరూ శారదను అర్థంచేసుకోలేదు.
మీరందరూ—నీవూ—నీ తండ్రి, [శేఖర్ ను
చూపుతూ] నీవూ, మీరంతా ఆమె నొక కీలు
బొమ్మగా భావించారు. మీ అభిమతాలకు అను
గుణంగా ఆమెను మార్చటానికే ప్రయత్నించారు.
కాని, ఆమె ఒకప్రాణమున్న మనిషినీ, ఆమెకూ
స్వంతఅభిప్రాయాలు అంటూ వుంటాయనీ, మీ
రెవ్వరూ గుర్తించలేదు. మీ అందర్నీ ఆమె
సమంగానే ప్రేమించింది గౌరవించింది! కన్నతండ్రి
రక్తంషంచుకు పుట్టిన అన్న, ప్రేమించిన పియుడు

అందరూ ఆమెకు కావాలి. కాని, మీకో! మీలో ప్రతిఒక్కరికీ ఎవరికి వారికే ఆమె స్వంతం కావాలి. అన్న కావాలంటే ప్రేయిడుండటానికి వీలేదు. ప్రేయిడు కావాలంటే అన్న దక్కదు. తండ్రికోసం ప్రేమను త్యాగంచేయ్యాలి. ప్రేమకోసం తండ్రిని వొడులుకోవాలి! ఈ సంఘర్షణకు ఆమెమనసు నలిగిపోయింది. ఈ తుఫానుకు ఆమెహృదయం తల్లడిల్లింది. (కుటుంబరావుచు చూచి) మీరంతా మీ పంతాలు నెగ్గించుకోవటానికే ప్రయత్నించారు. ఆమెబతుకు మంటగలిసిపోతున్నా మీకు కనికరం లేకపోయింది. మీఅందరి పట్టుదలలకు ఆమె బలయిపోయింది. మీ బలవంతాలకు తల వొగ్గలేక ఆమె అమూల్యమైన తనజీవితాన్నే త్యాగం చేసింది.

[రామారావు కుమిలిపోతున్నాడు. శేఖర్ కళ్ళ వెంట అశ్రుధారలు ప్రవహిస్తున్నయ్. కుటుంబరావుకళ్లు చెమ్మగిల్గినయ్. కండువాతో కళ్ళు వత్తుకున్నాడు.

కేశవరావుగారిభావాలు తెలియటంలేదు. ఆయన మొహం మరో పక్కకు (వెనక్కు) తిప్పుకుని కూర్చుని వున్నారు.]

జనా : (చేతలోవున్న కాయితపుమడతి విప్పతూ) విసరిడి. శారదహృదయం ఎలాంటిదో! (బతికి సన్నాళ్ళు ఆమెను అర్థం చేసుకోలేకపోయినా,

ఇప్పుడైనా ఆమె నర్థంచేసుకొనేందుకు ప్రయత్నించండి.

[శారద వ్రాసిన ఉత్తరం చదువుకున్నాడు.]

* “నానా!”

అమ్మ లేకున్నా. ఆ వెలితి నే నెన్నడూ అనుభవించలేదు. అమ్మా, నానా అన్నీ నీవై నన్ను పెంచావు. నామాటను నీవు ఏనాడూ కాదనలేదు. కాని వివాహం విషయం వచ్చేసరికి, మనమధ్య అభిప్రాయాలు భేదించాయి. జనార్థనంమామయ్యకూ నీకూ గల ఆత్మీయత, అనుబంధం నాకు తెలుసు. నన్ను సూర్యంబావకిచ్చి పెళ్ళిచేస్తే, రెండుకుటుంబాలమధ్యన అనురాగలత పెరిగి పెద్దదయి శాశ్వతంగా పెనవేసుకుంటుందని మీ రాశించారు. కాని .... హృదయం శేఖర్ కు అర్పితమైవుంది. దానిని మరల్చుకునే శక్తి నాకు లేదు. ఆమాట మీకు చెప్పగల సాహసం లోపించింది నాలో! అన్నయ్య తన వాక్చాతుర్యంతో నన్ను భయపెట్టినా, నోరు కట్టివేశాడు. అన్నయ్యకు మాట ఇచ్చిన ప్రకారం, నామనసులోని ఆలోచనలు చెరిపివేసుకో ప్రయత్నిస్తున్న సమయంలో శేఖర్ వచ్చి, నాలో తుఫాను

* నాటకసమాజాలకు సూచన :— శారద ! వ్రాసిన ఉత్తరం జనార్థన రావుగారిచేతిలో వుంచి, శారదగొంతుకతోనే తెరలో చదివిస్తూ, తదనుగుణంగా రంగమ్మిదివారి భావాలను ప్రదర్శింపజేయటం బాగుంటుంది.

రేపాడు. ప్రేమకూ బాంధవ్యానికి వచ్చిన సంఘర్షణలో, తనలాగే, నేనూ కన్నతండ్రిని త్యాగంచెయ్యవలసిన అవు సరం కల్పించాడు! శేఖర్ నిష్కల్మషంగా నన్ను ప్రేమిస్తున్నాడు. నాకోసం అన్నింటినీ వదులుకోవటానికి సిద్ధపడ్డాడు. ఆయనెలా తిరస్కరించగలను? న్యాయంగా ఆలోచిస్తే అతను నాకు భర్తే! ఆమనమాటను కాదనేహక్కునా కెక్కడిది?

అందువల్లనే యిష్టమున్నా లేకున్నా ఆయనను సరించి వెళ్ళిపోవటానికి సిద్ధపడ్డాను. కాని, పరిస్థితులు మరోలా మారినయ్యి.

ఇంత అనర్థకం జరిగాక, నాగతేమిటి? కుటుంబరావు గారి పట్టుదలమూలంగా నా శేఖర్ నాకు దక్కడని తెలిసి పోయింది. యిటు సమాజంలో నా బ్రతుకు ఖానమయింది.

అడుగడుగునా అవమానాలతో మీ తలలు వంచుకునేలాచేస్తూ, కలకాలం మీ గుండెలమీది కుంపటిలా బ్రతకటం ఇవ్వబేకనే ఈ తనువు చాలిస్తున్నాను.

నా తప్పులుంటే మన్నించండి.

అభాగిని,

మీ శారద!"

[ఉత్తరం పూర్తయ్యేసరికి కుటుంబరావు నెమ్మదిగా వీధివాకిలివరకూ వెళ్ళిపోయాడు తలవంచుకుని.

శేఖర్ యేడుస్తూ శారదకు దగ్గరగా కూలబడి పోయాడు.

రామారావు కన్నీరుకారుస్తూ మేడమెట్లదగ్గరగా వెళ్ళి నిలబడిపోయాడు.

కేశవరావు భార్యఫాటో కెదురుగా వెళ్ళి ఫాటో లోనికి చూస్తూ నిలబడివున్నాడు. అయినలో కన్నీరుకూడా ఇంకిపోయింది.)

జనా : (ఉత్తరం పూర్తి జేసి మధ్యలో నిలబడి అందర్నీ ఒక్కసారి చూశాడు) ఇప్పుడు చెప్పండి! శారద ఎందుకు మరణించింది? కాదు, యెందుకు హత్య చేయబడింది! యెవ రామెను చంపింది! యెవరు? యెవరు?

(అందనీ అడిగాడు. యెవరినోటికెంటా జవాబు రాలేదు. అందరూ తలలు వంచుకున్నారు.)

జనా : మీరు—మీరు—కాదు—మనమందరం కలిసి ఆమెను పొట్టబెట్టుకున్నాం. శారదా! (శారదకు దగ్గరగా వెళ్ళి, పైకండువా తీసి ఆమెకు కప్పుతూ మొహం చేతులతో కప్పుకుని ఏడుస్తున్నాడు]

కేశ : (నెమ్మదిగా) నిజమే లక్ష్మీ! నీ శారదను, నీ చిట్టి తల్లిని నేను....[దగ్గుతెర వచ్చింది. మాట పెగల్లేదు. భయంకరంగా దగ్గుతున్నాడు.]

జనా : బావా! (అంటూ దగ్గరగా వెళ్ళాడు)

కేశ : (దగ్గుతూనే మధ్యగుమ్మంలోనుండి లోనికి వెళ్ళి బోయాడు. వాకిలిదాటుతుండగా, దగ్గు ఎక్కువై గుండెలు బద్దలయినయ్. విగుచుకుని గుమ్మం పైనే పడిపోయాడు.)

రామా : నాన్నా!

జనా : బావా!

(నలుగురూ ఆయన్ను సమీపించారు. తెర జారు తుంది. దూరాన్నుండి విషాదంగా ఆలాపన.)

సమాప్తం.

శారదా చరిత్ర
(ప్రథమ భాగం)
సమాప్తం.

ప్రదర్శన యోగ్యమైన
నాటకాలు — నాటికలు

అనుబంధాలు	ఒంటెత్తు సిద్ధేశ్వర్	1_50
(ఆంధ్ర సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి పొందిన నాటకం)		
అంతా అబద్ధం	కె. వి. గోవిందరావు	1_75
పల్నాటివీరులు	ఎ. కె. ప్రసాద్	2_00
పేదరైతు	కొడాలి గోపాలరావు	1_50
నిమిత్తమాత్రులు	ముద్దం శెట్టి	1_50
తీరనిబాకీ	(మలయాళ నాటికలు)	2_25
చెప్పుడుమాటలు	(కన్నడ నాటికలు)	1_25
తంతులు	వేదాంతకవి	1_50
నేతబిడ్డ	పడాల	1_00

ఆదర్శ గ్రంథమండలి,
విజయవాడ-2

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్తిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA1208135
పుస్తకం పేరు	తారద
తారీఖు	28/10/24
ముందు అర్థ	No
వెనుక అర్థ	No
మొత్తం పేజీలు	93
పెద్ద సైజు పేజీలు	No
ఖాళీ పేజీలు	4
లేని పేజీలు	No
తయారు చేసినవరి	P. Jayamma
పేజీలు విడదీసినవరి	P. Jayamma
స్కాన్ చేసినవరి	A. S. W. S.
పరీక్ష చేసినవరి	PRATHYUSHA
పేజీలు పరిశీలించినవరి	
బైండింగు చేసినవరి	
ప్యాకింగు చేసినవరి	No
పరిస్థితి	Good